

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Aksamitová

Kriminalita mládeže – její příčiny, důsledky a prevence

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Jan Toman

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2013-2015

BACHELOR THESIS

Kateřina Aksamitov

**Juvenile delinquency – its causes, consequences and
prevention**

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PaedDr. Jan Toman

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji PaedDr. Janu Tomanovi za podněty a nápady, které mi při psaní této bakalářské práce byly inspirací.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá kriminalitou mládeže, trestní odpovědností mladistvých a nezletilých osob a možnostmi prevence v současné době. Práce vymezuje některé ze zákonů, které se v souvislosti s trestní odpovědností mladistvých používají a řídí si jimi celá řada orgánů státního aparátu. Práce zároveň zkoumá, zda společnost poskytuje dostatečnou prevenci v oblasti nealkoholových toxikománií.

Jako primární zdroj informací bylo využito především studia dokumentů, zákonných ustanovení a právních norem. Praktická část bakalářské práce uvádí případové studie mladistvých, kteří se dopustili protiprávního jednání nebo byli oběťmi trestných činů.

Klíčová slova

Dítě, kriminalita, mládež, nezletilost, trestná činnost, trestní odpovědnost, prevence.

Annotation

This bachelor thesis deals with youth crime, criminal responsibility juveniles and minors and possibilities of prevention at present. The thesis defines some of the acts used in connection with the criminal responsibility of juveniles and applied by number of state organs. The thesis also examines whether the society provides sufficient prevention in non-alcohol addictions.

Documents, statutory provisions and legal standards were used as the primary resources of information. The practical part of the thesis presents case studies of juveniles who have committed infringements or have been victims of crime.

Keywords

Crime, criminal responsibility, criminality, children, minority, prevention, youth.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 LEGISLATIVA.....	10
2 ORIENTAČNÍ PŘEHLED HISTORICKÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ.....	14
2.1 Postoj společnosti po druhé světové válce	15
3 KRIMINALITA MLÁDEŽE.....	18
3.1 Krádeže.....	19
3.2 Šikana a násilí.....	20
3.3 Nealkoholová toxikománie.....	21
4 PŘÍČINY KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	23
4.1 Rodina.....	24
4.2 Škola.....	26
4.3 Volný čas - "parta".....	28
5 PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	31
5.1 Ústavní výchova a Ochranná výchova	33
PRAKTICKÁ ČÁST	36
6 PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	36
6.1 Případová studie Karel a Josef.....	37
6.2 Případová studie Jindřich a Tibor.....	39
6.3 Případová studie Radek	41
6.4 Případová studie Lucie, Barbora, Vítek.....	44
6.5 Případová studie Julie.....	46
6.6 Případová studie Anna.....	48
6.7 Případová studie Klára.....	49
6.8 Případová studie Zbyněk a Dan.....	51
7 VERIFIKACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	54
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
SEZNAM ZKRATEK	62
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	63

ÚVOD

Kriminalita mládeže – její příčiny, důsledky a prevence je téma, které bylo a je v současné době předmětem mnoha jednání a přednášek v širokém spektru dnešní společnosti. Již na základních školách se děti setkávají s preventivními programy a to zejména proto, že mnozí trestnou činnost páchají již v dětském věku. S přibývajícím věkem a vstupem do puberty se u nezletilých pachatelů může zvyšovat počet spáchaných trestných činů. Může dojít k prudkému zvýšení agresivity a to především v situacích, kdy pubescenti užívají alkoholické nápoje nebo holdují nealkoholovým toxikomániím. Svoji nezastupitelnou roli má rodina, později škola, kamarádi.

Jelikož kriminalita mládeže přináší celou řadu problémů, které později ovlivňují její společenské hodnoty a normy, je právní regulace a řešení této kriminality pro společnost zcela nezbytné. V různých částech světa se ke kriminalitě mládeže přistupuje s odlišným měřítkem. Odpovědnost a trest jsou v každém státě jiné, na jedné straně stojí politika uplatňující tvrdou represi pomocí tvrdých a dlouhodobých trestů, na straně druhé stojí politika uplatňující mírnější tresty a nižší odpovědnost za spáchání trestného činu. O tom, že kriminalita mládeže je v současném světě mezinárodním problémem, svědčí i pozornost médií a politických kampaní.

Ačkoliv se zdá, že kriminalita mládeže je především současný problém, není tomu tak. Již v minulosti se společnosti setkávaly s kriminalitou mládeže. Kriminalita mládeže má ve vztahu ke společnosti dlouhodobý historický vývoj. K dětským pachatelům bylo přistupováno jinak než k pachatelům dospělým. Například v době poměrně nedávné, kterou dobře známe jako totalitní, nemohl být mladistvému pachateli udělen trest smrti. Z této doby přetrvává nejvyšší možná horní hranice trestu odnětí svobody ve výši deset let nepodmíněně, desetiletý trest je považován za výjimečný.

Ve své práci bych chtěla informovat o vztahu české společnosti ke kriminalitě mládeže. Cílem mé práce je částečně proniknout do obsahu zákona č. 218 z roku 2003, který byl vypracován jako speciální zákon zaměřující se výhradně na dětské pachatele, jenž v souvislosti s vyšetřováním jejich trestné činnosti stanoví základní pojmy. V práci se budu zabývat prevencí ve školách, možnostmi ovlivňování vývoje dětí a důsledky, které pro ně vyplývají ze spáchání trestného činu. Práce bude řešit patologické vlivy, které ovlivňují páchaní trestné činnosti mladistvých a nezletilých osob (nízké vzdělání,

nefunkční rodina, výchovné postupy, vliv přátel...). Moderní kriminologie vymezuje východiska zkoumání, významné jsou psychosociální, etopedické, sociálně-patologické i psychopatologické souvislosti. Problematika bude zkoumána jako multidisciplinární fenomén. Jako metodu výzkumu jsem zvolila obsahovou analýzu dokumentů.

V práci Kriminalita mládeže bude z části využito vyšetřovacích spisů, které jsou uloženy v archivu Služby kriminální policie a vyšetřování v Lounech. S pomocí těchto vyšetřovacích spisů hodlám získat informace jaké trestné činnosti se dětští a mladiství pachatelé dopouštějí, zároveň se dle možností budu snažit zjistit, zda na tyto pachatele působily i další okolnosti, jenž mohly vyvolat samotné příčiny páčání trestné činnosti. V těchto spisech se budu také zkoumat, jak společnost prostřednictvím soudního aparátu k dětským pachatelům přistupuje a jaké tresty jim ukládá.

Pro tuto bakalářskou práci bude použita odborná literatura, která je používána při vyšetřování trestné činnosti mládeže. Jedná se o různé metodické příručky, výklad zákonů a pak i celou škálu odborné literatury, ze které budu vycházet v teoretické části své práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 LEGISLATIVA

Do bakalářské práce jsem zařadila některé pojmy, které mají kriminalitu mládeže přiblížit a vystihnout. Základní pojmy, které jsem vymezila, jsou uvedeny v **Zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sb.**, dále v **Občanském zákoníku č. 89/2012 Sbírky**. Zákon č. 218/2003 Sb. je speciální zákon, jenž vymezuje dětské a mladistvé pachatele, který původně vychází z **Trestního zákoníku č. 40/2009 Sbírky**.

Kriminalita

Pojem kriminalita je v současné době velice rozšířený, a proto i jeho vymezení je velmi různorodé. O kriminalitě můžeme hovořit v kontextu s negativními společenskými jevy. Kriminalitu jako negativní společenský jev vysvětlují Hartl a Hartlová (2000, s. 278), dle nichž je kriminalita „*negativně společensko - historický podmíněný jev tvořený souhrnem jednání, jehož důsledkem je trestná činnost*“. Mladistvý, který se dopustí trestné činnosti, porušuje všeobecné společenské normy a hodnoty, které jsou ve společnosti uznávány.

Pachatelé trestných činů se objevují již v řadách nezletilých mladistvých a dětí. Dle Matouška (2003, s. 316) „*kriminalita je množina všech trestných činů definovaných v zákoně a spáchaných kýmkoliv, tedy i osobou, která není trestně odpovědná*“.

Dítě

Vymezení pojmu dítě můžeme nalézt v **§8 Zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sbírky**. Zákon specifikuje odpovědnost dítěte za protiprávní čin až po uplynutí patnáctého roku. V případě, že se dítě dopustilo trestného činu před dovršením patnáctého roku, určí soud pro mládež dítěti opatření. Takovéto opatření by mělo vést k všeobecné nápravě.

Mladiství

V §2 **Zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sbírky**. se za mládež považuje každý jedinec, který v době spáchání trestného činu dovršil patnáctého roku, avšak nepřekročil rok osmnáctý.

Zletilost

Zletilost jako takovou, vymezuje konkrétně **§30 Občanského zákoníku č.89/2012 Sbírky**. Ve znění tohoto zákona je zletilost chápána po dovršení osmnáctého roku. Nabytí zletilosti před osmnáctými narozeninami je možné pouze přiznáním svéprávnosti při uzavření manželství. Jestliže člověk nabude zletilost před osmnáctými narozeninami, možný následný rozvod nebo prohlášení manželství za neplatné, nabytí zletilosti neovlivní.

Trestný čin

Trestný čin, ať je jeho závažnost jakákoliv, je skutkem, který působí nejen na psychiku pachatele, ale i na oběť, jako takovou. Dle Šímy a Suka (2002, s. 287) „*trestným činem rozumíme pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně. Aby určité jednání bylo trestným činem, musí být stupeň jeho společenské nebezpečnosti vyšší než nepatrný*“. Jedinec, který se rozhodne trestný čin uskutečnit, porušuje rovnováhu ve společnosti tím, že porušuje společenské normy a hodnoty.

Trestný čin je uveden v **Zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sb.** v ustanovení **§5**. Trestný čin se dle tohoto zákona označuje jako provinění. Pokud zákon nestanoví jinak, posuzuje se provinění dle **Trestního zákoníku č. 40/2009 Sbírky**.

Odpovědnost mladistvého

Odpovědnost mladistvého určuje **§5 Zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sbírky**. Dle tohoto zákona se odpovědnost mladistvého nevztahuje na jedince, který v době spáchání trestné činnosti nedosáhl takové rozumové a mravní

vypělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání. V případě, že se mladistvý dopustí trestného činu a není trestně odpovědný, lze mu uložit ochranné opatření a dále postupovat, jako při řešení s dětmi mladšími patnácti let.

Práva mladistvého

V §42 **Zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sb.** nalezneme přesné znění práv mladistvého. Mladistvý jedinec má právo na zacházení, které je přiměřené jeho věku, duševní vypělosti a zdravotnímu stavu. Každý jedinec se statutem mladistvý má obhájce.

Obhájce v plném rozsahu zastupuje mladistvého a poskytuje mu svoje služby ve vykonávacím řízení, v případě rozhodnutí soudu ve veřejném zasedání, v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení. Všechny orgány, které do takovýchto řízení spadají, mají povinnost mladistvého vždy poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění.

Druhy opatření

Druhy opatření jsou specifikovány v §10 **Zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sbírky.** Mladistvému lze uložit výchovné opatření, ochranné opatření a v neposlední řadě trestní opatření. Výchovné opatření lze uložit mladistvému, proti kterému se vede řízení, pouze s jeho souhlasem.

Zákon č. 218/2003 Sb. komplexně řeší problematiku trestní odpovědnosti mládeže a řídí činnost Policie a státní správy. Prvotrestaným pachatelům usnadňuje návrat do společnosti a vymezuje jejich práva, ale i povinnosti v průběhu soudních procesů. Cílem **Zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů** je minimalizovat kriminální činnost nezletilých dětí.

Dle Solnáře (2004, s. 257) „*smyslem nové právní úpravy je podle důvodové zprávy lépe zohlednit odlišnosti v charakteru trestné činnosti mladistvých, resp. dětí.*

Individualizace nezbytná pro řešení vyžaduje odlišný přístup orgánů činných v trestním řízení, odlišnou škálu trestů i opatření a v neposlední řadě zvýšenou míru dohledu nad nápravou pachatele“

2 ORIENTAČNÍ PŘEHLED HISTORICKÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Za poslední dvě století Státní správa na území našeho státu přijímala právní normy, které zahrnovaly ochranu mládeže a dětí před negativními vlivy. V těchto právních normách byla obsažena represe, prevence i ochranná opatření snižující kriminalitu mládeže. **Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů č. 218/2003 Sbírký** je nejmodernější zákon současné společnosti, který se orientuje na mladistvé pachatele. Cílem tohoto speciálního zákona je minimalizovat kriminalizaci dětských a mladistvých pachatelů a usnadnit jejich návrat do společnosti.

Zákon č. 117/1852 ze dne 1. září 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích

Šmerda (2006) uvádí, že se jedná zřejmě o první obecně závaznou normu, která se zabývá trestnou činností na území Rakouského území. Dle tohoto zákona držení ani užívání drog nebylo trestné. Zločinem, přečinem nebo přestupkem byl například neoprávněný prodej léčiv, užívání odvaru z makovic a to v případě, že nastalo těžké poškození na těle nebo usmrcení podáním této látky.

Chudinský zákon pro Čechy č. 59/1868 ze dne 3. prosince 1868

Dle Novotné a Burdové (2007) byl chudinský zákon vydán, jako jeden z prvních pro veřejnou správu ve prospěch sociálně slabých jedinců. Zákon vymezoval chudinskou péči v širším rozsahu, zahrnoval léčení chudých, výživu, výchovu dětí, zařízení pro nápravu z nedbalosti o mládež a další.

Zákon č. 88 ze dne 17. února 1922 omezuje podávání alkoholních nápojů

Tento zákon uvádí, že jakékoliv podání alkoholních nápojů, jako je pivo, víno, ovocné víno, kořalka... je dětem a osobám mladším 16 let, popřípadě 18 let, plně zakázáno i v doprovodu rodiče. Podání alkoholu nezletilému je zakázáno ve všech veřejných místnostech, jako hostincích, kavárnách, bufetech.

Zákon č. 69/1952 o sociálně-právní ochraně mládeže

Zákon z počátku padesátých let předpokládal, že se změnou politických, sociálních a hospodářských poměrů v našich zemích budou zcela odstraněny veškeré příčiny, kvůli kterým bylo potřeba zajistit ochranu dětem proti ohrožení v rodinách. Zákon měl za zřejmé, že všichni občané budou plnit své povinnosti, posláni a zajišťovat dostatečné materiální prostředky pro své děti.

Zákon č. 129/1975 Sb. ze dne 18. listopadu 1975 o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení

V polovině osmdesátých let byl vydán zákon, který určoval příslušným státním orgánům povinnost zjišťovat, v jakých poměrech žijí mladiství, jak jsou zabezpečeni a v případě porušení péče ze strany rodičů či opatrovníků jim navrhnout ústavní péči a výchovu.

Vyhláška MŠ ČSR č. 64/1981 Sb. ze dne 19. května 1981 o školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy

Nejrozšířenějším zařízením pro výkon ústavní výchovy mládeže byly dětské domovy. Ústavní nebo Ochranná výchova pro obtížně vychovatelnou mládež byla ukládána a plněna ve výchovných zařízeních. Při plnění diagnostických úkolů byla ochranná a ústavní výchova uložena v diagnostických ústavech.

2.1 Postoj společnosti po druhé světové válce

Dle Nožiny (1997) byla v období po druhé světové válce kriminalita mladistvých výrazně nižší a tím i trestná činnost jako taková. Páchání trestných činů mladistvými nedosahovalo takové míry, jako je to v současné době. Nižší míra páchání trestné činnosti byla dána zejména většími pravomocemi represivních složek státu.

Člověk tehdejší společnosti byl již od útlého dětství přetvářen do obrazu budovatele, úderníka či dělníka hrdiny. Na základních školách byla pro účely formování člověka vytvořena organizace Pionýr, která se na středních školách a učilištích transformovala v organizaci „Svaz socialistické mládeže“. Obě tyto organizace byly

plně pod kontrolou komunistické strany, jejíž ideologii hlásaly. Nečleni těchto organizací byli diskriminováni. V mnoha případech bylo nečlenům těchto organizací odepřeno vzdělání na středních či vysokých školách, popřípadě vhodná volba budoucího povolání.

Společnost tehdy netolerovala kriminalitu mládeže a již vůbec nepřipouštěla zneužívání jakýchkoliv omamných látek. Takoví jedinci byli kriminalizováni a v případě mládeže docházelo k jejich umístování do výchovných ústavů.

Během sedmdesátých a osmdesátých let se začaly na veřejnost postupně dostávat omamné látky a zejména pak lék alnagon, který začal být zneužíván. Tento lék byl běžně dostupný, ale po zjištění jeho zneužívání, byl pouze na lékařský předpis. Osoby, které užívaly omamné látky, stály až na pokraji společnosti, která jimi pohrdala.

V devadesátých letech nastala zcela odlišná situace, jelikož společnost a společenské normy byly ovlivněny v důsledku politických změn, jako bylo otevření hranic a trhu. V devadesátých letech díky otevřenému trhu se staly dostupnými látky, jako byl například kokain, heroin, LSD, kodein, hašiš, marihuana a další. V důsledku čehož, došlo k drogové expanzi v naší společnosti.

Geografické umístění naší země přímo vyzývalo nelegální skupiny zabývající se drogovou kriminalitou k vytvoření tras vedoucích přes naše území, přičemž docházelo k tomu, že část přepravovaných drog končila v České republice, jako v cílové stanici.

Zoubková (2002) konstatuje, že od počátku roku 1989 byl zájem o drogy velký a z minulosti přetrvával zájem o léky, například hypnotika, sedativa, analgetika a opiáty. O léky měla zájem zejména skupina starších toxikomanů. Adolescentní mládež přilnula převážně k těkavým látkám a k zneužívání konopí. Prudký nárůst nelegálního pěstování této rostliny na skrytých polích, ale taktéž v domácnostech byl zcela evidentní. Českým fenoménem se zcela jednoznačně stal pervitin vyráběný na celém území České republiky v malých varnách přímo v domácnostech.

Výroba pervitinu se stala problémem nejen na území našeho státu, ale v současné době je řešena na úrovni evropského společenství, a to zejména v Německu a Polsku. V Polsku čeští vaříči získávají léčiva vhodná k výrobě pervitinu, který později prodávají v Německu za třikrát větší částku než by získali prodejem v České republice.

Díky rychlému postoupení omamných látek, mají zkušenosti s drogou takřka všichni mladiství. Tyto zkušenosti jdou napříč oběma pohlavími. Užívání drog v naší

republike není plně kriminalizováno, avšak postoupení drogy dalšímu jedinci je považováno za trestný čin. V souvislosti s užíváním omamných látek došlo k rozšíření trestné činnosti a všeobecnému násilí mladistvých osob, které omamným látkám holdují.

Již na základních školách se lze setkat se žáky, kteří mají zkušenosti s užíváním marihuany a později se zneužíváním pervitinu. Můžeme se setkat s patnáctiletými adolescenty, kteří jsou plně závislí na užívání pervitinu. Společnost by se měla ptát, kde tyto nevýdělečné děti na drogy získávají finanční prostředky, mnohé z nich jsou ze sociálně slabých rodin, což ale není pravidlem.

3 KRIMINALITA MLÁDEŽE

Kriminalita mládeže zahrnuje veškeré jednání, které není v souladu s právní stránkou společnosti. Osoba, která spáchá trestný čin a nedovršila patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědná. Dle **Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.** je v §25 stanoveno, že trestně odpovědný je každý jedinec, který je starší alespoň jeden den po dovršení patnáctého roku.

Jedinec, který spáchá trestný čin před dovršením osmnáctého roku, je souzen dle **Zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.** Trestný čin se dle tohoto zákona označuje jako provinění.

V současné době je kriminalita velice rozmanitá, jelikož dochází k různým druhům páchaní trestných činů. K nejčastějším „prohřeškům“ mládeže ve školách patří kapesní krádeže, kouření a v neposlední řadě záškoláctví. Jelikož kriminalita, kterou páchají mladiství, není v rozporu pouze s právním jednáním, ale i se společenskými zvyklostmi, pohlíží společnost na pachatele trestných činů, jako na devianty. Takovéto chování může být dle Zapletala (1999) označováno jako disociální, asociální nebo antisociální.

Když jedinec „přičichne“ k páchaní trestné činnosti, jsou jeho skutky na počátku pouze okrajové, patří sem drobné a kapesní krádeže. V případě, že se jedinci páchaní trestné činnosti zalíbí, mohou jeho skutky v trestné „kariéře“ pokračovat stále častěji, závažnějšími skutky mohou být znásilnění, šikana, loupež.

Trestná činnost takovéhoho charakteru je prováděna neplánovaně, bez přípravy a snahy zanechat na místě trestného činu co nejmenší počet usvědčujících stop. Místa, kde jsou trestné činy páhány, jsou ve většině případů pouze nahodilá. Jedná se zejména o trestnou činnost krádeží v obchodech, vloupání do aut a v neposlední řadě kapesní krádeže.

Zapletal (1999) konstatuje, že dnešní kriminalita se společně s vývojem společnosti formuje a vyvíjí. Jednou z nejvíce rozšířených trestných činností je vandalismus. Mladiství mají intenzivnější projevy ničení a poškozování majetku. Jedinci poškozují zejména pietní místa, omítky budov, interiéry a exteriéry dopravních prostředků barvou.

3.1 Krádeže

Dle Matouška (2011) se první krádeže v současné společnosti objevují již na základních školách mezi žáky prvních tříd. Nejčastějšími krádežemi v druhých, třetích a čtvrtých třídách jsou kapesní krádeže.

Martínek (2009, s. 96) definuje krádeže: „*o pravé krádeži hovoříme tehdy, když dítě či mladistvý odcizí nějaký předmět vědomě a plně si přitom uvědomuje nesprávnost svého chování*“. Ve většině případů bývají následné krádeže prováděny v supermarketech a drogeriích, kde trestná činnost nezletilých jedinců pokračuje.

Po první krádeži, která přinese jedinci obohacení se dle Matouška (2011) chutí k následné krádeži prohlubuje a dochází ve většině případů k jejímu naplnění. Krádeže se postupně začínají stupňovat. Dalším stupněm krádeží jsou krádeže kol, oblečení, vykrádání aut, bytů, chat a garáží.

Příčiny, proč se jedinci k takovému jednání uchylují, jsou velmi různorodé. Jednou z příčin může být slabá ekonomická situace rodiny, kde dítěti rodiče nemohou poskytnout prostředky, jako mají ostatní vrstevníci. Dítě, které se nezačleňuje do třídy moderním oblečením nebo elektronikou, často podléhá výsměchu a je objektem šikany. Z tohoto důvodu se uchyluje ke krádežím, aby se do kolektivu ve škole začlenilo bez problémů.

Dle Truhlářové (2006, s. 104) mladiství „*k získání drogy potřebují zákonitě nemalý přísun peněz. Kapesné od rodičů, byť sebevětší, mnohdy nestačí, a tak nejdříve okrádají své nejbližší příbuzné, spolužáky a později se dopouštějí trestné činnosti v ulicích*“. Jedinec, který užívá návykové látky (nikotin, alkohol, pervitin, marihuana, kokain...) nemá zcela čistý úsudek, když se dopouští trestné činnosti. Jedinec si nemusí zcela uvědomovat, jak závažného provinění se trestnou činností dopouští.

Další příčinou krádeží je „parta“, která má na jedince větší vliv než rodina. Jedinec krade, aby se v očích „kápa“ vrstevnické party vytáhnul. Parta může také zapříčinit, že jedinec „přičichne“ k alkoholu, nikotinu nebo omamným látkám. Některým jedincům droga zachutná a již se nemůžou vymanit z jejího vlivu, proto shání finanční prostředky na danou návykovou látku.

3.2 Šikana a násilí

Definice šikany dle Koláře (2005, s. 27) „*jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.*“ Osoba, jež se dopustí šikany, přináší agresorovi pocit moci a nadvlády.

Michal Kolář (2005) považuje projevy, které šikanu doprovázejí a zcela naplňují skutkovou podstatu trestného činu za velmi důležité při následném řešení. Šikana se na rozdíl od běžných „šarvátek“ liší typickým znakem, kterým je převaha. Z hlediska poměru sil je evidentní, že u agresora převládá větší síla než u oběti.

Abychom mohli hovořit o šikanování, musíme mít tři faktory, které celou šikanu utvářejí. Prvním činitelem je agresor, dále je zde oběť a třetím faktorem, který celou situaci dotváří je prostředí, kde se celý průběh šikanování uskutečňuje.

Dle Martínka (2009, s. 109) „*přestože by současná škola měla směřovat k demokratickým principům ve výchově, měla by vést žáky ke komunikaci a respektu, objevuje se u dětí a mládeže stále častěji jeden z nejvýraznějších sociálně patologických jevů – a to je šikanující chování.*“ Ve všech typech škol je v současné době šikana rozšířena, zejména však na učilištích a internátech.

Členění šikanování dle Koláře (2005):

Fyzická agrese a používání zbraní

- Věšení na lustr, škrcení kabelem, dušení polštářem, pokus o vyhazování z okna, bodání nožem, bodání špendlíky, svlíkání a následné bití, střílení broků do těla, mlácení kabelem, hromadné kopání, rány pěstí, chycení za nohy a následné táhnutí po chodbě, lepení žvýkaček do vlasů.

Slovní agrese a zastrašování zbraněmi

- Vyhrožování zabitím, mučením, násilím, zastrašování zbraněmi, nadávání, urážení rodičů oběti, vysmívání se slabostem, neúspěchu, chybám, vtípky na úkor oběti.

Krádeže, ničení a manipulace s věcmi

- Brání peněz, trhání oblečení, přivlastnění cizích věcí, kradení učebnic, „půjčování“ svačin, plivání do bot, krádeže legitimace, bot, aktovky.

Násilné a manipulativní příkazy

- Nucení pít moč, masturbovat před ostatními, líbat boty, prosit o milost, opakovat ponižující výroky, „kroutit“ se na zemi, klanět se před agresory, jíst z podlahy, platit za agresory.

Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými“ výtvary

- Ignorace oběti, nezdravení, odsedávání, pomlouvání, vymyšlení nepravdivých povídek, sprosté nadávání.

V případě, že není šikana odhalena včas, může dojít i k tragickým následkům, kterými oběť trpí po zbytek života. Postupem času se může z běžné šikany stát týrání, které je pro dítě i jeho prostředí neúnosné. Takový jedinec by mohl během zbytku života nést psychické znaky týraného dítěte, stranit se ostatním dětem, trpět zdravotními problémy a v neposlední řadě mít problém s navazováním citových vazeb.

3.3 Nealkoholová toxikománie

Nešpor a Dvořák (1998) vidí alkohol a drogy jako nejrizikovější faktor ovlivňující děti a mládež. Alkohol a návykové látky ovlivňují zdravý psychický, ale i fyzický vývoj. Ovlivňují postoje jedince, jeho jednání vůči ostatním osobám, názory na společnost a společenské hodnoty.

Osoba, která podléhá alkoholu a drogám se trestné činnosti dopouští mnohem častěji, zejména trestné činnosti násilného charakteru. Dle Nešpora a Dvořáka (1998, s. 6) *„násilí a rvačky nejčastěji vyvolané požitím piva a destilátů v restauracích a v barech, zatímco vraždy a pokusy o vraždu pod vlivem alkoholu se častěji pojí v s pitím v soukromí“*. Násilná trestná činnost bývá velice závažná, jelikož je jedinec pod vlivem

alkoholu nebo drog, omamná látka působí neblaze na jeho „čistý“ úsudek a správné jednání.

V současné době se můžeme setkat s lidmi, kteří účinky drog a alkoholu zneužívají úmyslně, aby si dodali odvahu k páchání trestné činnosti, cítili se neohroženě a měli nad ostatními osobami navrch.

Chmelík (1999, s. 7) dle své studie uvádí, že *„konzumace drog rok od roku rapidně stoupá. Dosud nejrozsáhlejší průzkum mezi českou a mládeží přinesl alarmující výsledky. Třetina mladistvých ve věku mezi 15-19 let přiznala, že drogy již konzumovala, z toho více jak 13% mladých lidí konzumuje drogy pravidelně.“*

4 PŘÍČINY KRIMINALITY MLÁDEŽE

Každý jedinec v průběhu svého života podléhá různým vlivům. Faktory ovlivňující jednání a rozhodování jedince mohou být jak vnitřní, tak vnější. Průběh vývoje člověka je ovlivněn jak vrozenými předpoklady, tak sociálním prostředím, způsobem výchovy, citovými vazbami, metodami výchovy, formou výchovy a v neposlední řadě samotnými jednotlivci. Osobnost jedince z velké míry ovlivňuje aktivita, volní vlastnosti, snaha něco dokázat, cíle, které si jednatel sám stanovuje. Velkou roli hrají i hodnoty a normy, které má člověk ve svém mravním měřítku.

Kuchta a Válkova (2005) vidí průběh dětství a dospívání velmi specificky. Existují faktory, které ovlivňují kriminalitu mládeže významněji než v jiných obdobích. Při přechodu mladistvého mezi jednotlivými vývojovými fázemi může dojít k porušování určitých společenských norem, avšak v tomto období (pubescence a adolescence) se to z určité části považuje za přijatelné.

Vágnerová (2012) uvádí, jako nejproblematictější období v průběhu lidského života pubescenci. V období pubescence dochází u mladistvého k bouřlivým projevům. Fyzický růst dítěte ustupuje do pozadí a na místo toho se do popředí dostávají psychické funkce. V pubertě dochází k pohlavnímu dozrávání, díky tomu se z dítěte stává zralý dospělý člověk, který je schopen sexuálního života. V pubescentním období dochází k velkým „rozbrojům“ a krizím. To vše přináší konflikty, jak s pedagogy, tak s rodiči a sourozenci.

V období adolescence se z velké části rozvíjí sociální vazby po stránce kvalitativní, ale i kvantitativní. Dle Vágnerové (2012) je pro období adolescence charakteristická velká touha po zapojení do různých skupin. Adolescent touží po styku se společnostmi, kde přichází do kontaktu se staršími jedinci. Citová závislost u adolescenta je velmi charakteristická. Adolescent se citově odpoutává od svých rodičů a nový cit hledá v partnerství a citové sounáležitosti. V tomto období jde o prožívání prvních „lásek“ a erotických zkušeností. Jedním z dalších úkolů adolescenta je volba budoucího povolání, která není lehká. Volba povolání je úkol velmi náročný, jelikož někteří adolescenti nejsou ještě zájmově zcela rozhodnuti a není dokončen vývoj jejich schopností a identity.

Období pubescence a adolescence je pro jedince velmi náročné a působí na celou osobnost jedince. Každý jedinec prožívá pubescenci a adolescenci jinak, proto je důležité chápat každého individuálně a přistupovat k němu s určitou trpělivostí.

Faktory ovlivňující delikvenci dětí a mladistvých podle Kuchty a Válkové (2005):

- Genetika, choroby, duševní poruchy,
- osobnostní dispozice,
- porucha socializace, sociálního prostředí (rodina, škola...),
- porucha kulturního prostředí, subkultury, sociálních intervencí,
- psychické zvláštnosti,
- generační protesty, odmítání autorit, vliv vrstevnických skupin,
- demografické faktory,
- společenské změny, posuny hodnotových orientací společnosti,
- posuny hodnotových orientací subkultury mládeže,
- sociálně patologické jevy (alkoholismus, drogová závislost, gamblerství...).

Ve své práci se zabývám především vnějšími faktory, které na jednotlivce působí v nejvyšší míře a ovlivňují tudíž jeho chování, jednání, názory, postoje a společenské hodnoty.

4.1 Rodina

Na osobnost každého jedince působí mnoho faktorů, které ovlivňují jeho správný úsudek a napomáhají k utváření osobnosti dítěte. Dle Matouška (1998, s. 37) „rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování.“

V celé škále faktorů je nejvýznamnější a nejdůležitější rodina, která má na osobnost jedince největší vliv. Rodina může na jedince působit pozitivně (láska, citové vazby, odměny), ale také negativně (tresty, nezáměr, odmítání citu, přehlížení, agresivita). To vše působí na formování osobnosti člověka. Definice dle Chmelíka

(1998, s. 8) „rodinná výchova je základem a má určující význam při formování osobnosti mladého člověka a je rozhodující i pro jeho mravní vývoj.“

Mlčák (2003) považuje rodinu za jednu ze základních univerzálních skupin v průběhu lidského života. Jedinec se v rodině učí nejjednodušší sociální chování a vyvíjí se k vyšším formám pro sociální styk. Rodina pro dítě představuje ideální prostředí, které slouží nejen k sociálnímu učení, ale i ve kterém probíhá osvojování základních norem, hodnot, formování komunikačních a behaviorálních strategií, pomocí odměn a trestů. Zde si dítě vytváří identitu a identifikuje se s rodičovskými popřípadě sourozeneckými vzory, v neposlední řadě si jedinec osvojuje trvalé rysy osobnosti člověka.

Pro jednotlivé členy představuje rodina instituci, která plní funkci ochrany, vytváří pocit bezpečí, poskytuje citové zázemí. Mlčák (2003) vidí rodinu, jako instituci, která plní funkci ekonomickou, výchovnou, biologickou a v neposlední řadě emocionální.

Formálních členění rodin z pohledu plnění funkcí dle Mlčáka (2003):

Funkční rodina

- Zajišťuje komplexní starost o jednotlivce včetně správného duševního a tělesného vývoje dítěte.

Problémová rodina

- Vykazuje poruchy bazálních funkcí, tyto funkce však nijak neohrožují existenci ani zdravý vývoj dítěte.

Disfunkční rodina

- Pro toto označení rodiny jsou charakteristické vážnější poruchy některých nebo všech funkcí, které rodina porušuje komplexně.

Afunkční rodina

- Poruchy u tohoto typu rodiny evidentně závažným způsobem znemožňují vývoj, existenci a smysl rodinného soužití.

Mlčák (2003) tvrdí, že rodina není neměnná instituce neboli skupina a proto názory a výchovné metody se dají měnit. Při zkoumání rodinného prostředí u dětí a mladistvých, kteří spáchali trestný čin, bylo zjištěno, že pocházejí z částečně narušené rodiny nebo zcela narušené rodiny. Taková rodina dítěti neposkytuje základní biologické potřeby. Tyto děti trvale trpí nedostatkem citového vztahu. Děti, které ve svém životě nemají dostatek lásky a pozornosti se snaží zaujmout u ostatních i za cenu, že se dostanou do sporu se zákonem.

Matoušek (1998, s. 44) uvádí, že *„dospívající, který nedokáže dodržovat společenské normy, byl pravděpodobně rodiči špatně trénován ve smyslu vnitřní disciplíny, v rodinách delikventně se chovajících adolescentu se rodiče méně starají o vytvoření zábrán v sociálním chování dětí nebo je jejich výchovný styl nekonzistentní – jednou dítě za přestupek trestají vehementně, jindy ho za totéž netrestají.“* Vztah mezi dítětem a rodiči, popřípadě ostatními členy rodiny, je základním kamenem ve vývoji osobnosti, charakteru a začleňování se do společnosti. Dítě, které od nízkého věku vyrůstá v institučním zařízení, má oslabenou schopnost navazovat kvalitní vztahy. Dalším neblahým faktorem a rizikovým činitelem je absence jednoho z rodičů, který v rodině chybí nebo podléhá například alkoholismu, drogové závislosti nebo promiskuity. Dítě vystavené takovýmto faktorům má jiný pohled na rodinné zázemí, rodičovský cit a na vztahy obecně.

4.2 Škola

Přechod dítěte z mateřské školy do základní školy je pro jedince velmi komplikovaný. Dle Chmelíka (1998) dítě ztrácí své postavení, které mu v minulosti poskytovala určitou měrou rodina. Dítě se ve škole učí pravidelný rozvrh, přístup k ostatním dětem a respekt k pedagogovi, který zde má hlavní slovo. Pro některé jedince je plnění povinností a úkolů velmi obtížné, protože od rodiny nemají povinnosti, hygienické návyky a základy slušného chování (poděkování, poprošení...). V případě, že v rodině byla výchova zanedbávána a rodiče nepovažují vzdělání svých dětí za podstatné, může jedinci chybět motivace k osvojování nových poznatků a informací.

Když se dítě dostatečně nezapojuje do kolektivu a her, může být hlavním problémem opožděný vývoj, chronické onemocnění, tělesné postižení, odlišná příslušnost daného etnika. Chmelík (2005) upozorňuje na situaci, kdy jedinec může být ze strany ostatních dětí odstrkován. Po takové zkušenosti se jedinec většinou straní ostatním, vyhledává ústraní nebo tráví volný čas ve škole sám. Jestliže si najde dítě nevhodného kamaráda, ať ve své třídě, nebo ve vyšším ročníku, může začít podléhat vlivu skupiny, se kterou se kamarád přátelí. Takové přátelství nemusí být vždy na stejné úrovni, mladšího žáka mohou starší jedinci pouze zneužívat pro své potřeby. V takové skupině se jedinec snaží vyniknout za každou cenu (požívání alkoholu, páčání trestné činnosti...).

Podaná a Buriánek (2007, s. 28) vidí jako velký problém nedostatečnou kontrolu pedagogů a definují: *„vysoká koncentrace mládeže a běžně nedostatečná kontrola ze strany učitelů činí ze školy ideální místo pro různé projevy delikvence, již v podobě šikany, drobných krádeží, vandalismu nebo užívání a distribuce drog. S tím je pak samozřejmě spjata i poměrně častá viktimizace dětí právě v rámci školy“*.

Matoušek (1998) považuje roli učitele za jednu z nejdůležitějších při řešení takových situací. Pedagog, ostatní žáci a vytvořené prostředí ve třídě, mají velký podíl na vývoj a formování osobnosti dítěte. Učitel je sice chápán jako největší autorita v dané třídě, avšak vztah žáků ve třídě má mnohdy větší význam pro problematického studenta. Ve třídě se na základě různých sociálních rolí začíná vytvářet určitá subkultura, která si postupem času vytváří své zvyklosti, normy, hodnoty, požadavky a chování jednotlivých členů. Důležitým prvkem pro vytváření vazeb ve třídě jsou společné zájmy, které jednotliví členové spolu sdílí.

S postupem času se v naší společnosti začal objevovat negativní jev, který se nazývá šikana. Šikana je v dnešní době, jak v základních školách, tak ve výchovných ústavech, na učilištích. Kolář (2005) tvrdí, že díky velkému nárůstu tohoto jevu zejména narůstá agresivita. Mnohdy je z velké části problém prohlubován díky nezájmu ze strany učitele nebo více učitelů. Učitel mnohdy volí nevhodná slova, která mohou být až přespříliš kritická a jedinci mohou ubližovat, aniž by si to pedagog uvědomoval. Ostatní děti díky tomuto „osočování“ mohou nabýt dojmu, že si k danému žákovi mohou dovolit vše a udělat si z něj „otloukánka“.

V období puberty nastává přelom ve vývoji. Vágnerová (2012) upozorňuje na začínající se zvyrazňování povahových rysů, odchylek od normálu, postavení ve třídě, názorů a postojů k daným situacím. V pubescenci začíná docházet k větším neshodám s rodiči, sourozenci a v neposlední řadě probíhají i konflikty mezi učitelem a žákem. Žák se za každou cenu snaží na sebe strhnout pozornost i pomocí drzosti, trestné činnosti a dalších deviantních skutků. Kolář (2005) upozorňuje na poruchy v chování, záškoláctví, alkoholových experimentů, odchodů z domova, vyhrocených hádek a agresivity, které mohou trvat dlouhodobě. Jestliže si jedinec nenajde ve své rodině opět hlubší kontakt a citové zázemí, přechází jeho vztah do vrstevnické party a díky tomu se škola stále více dostává do role výchovného poradce.

Škola, jako institut pro vzdělání a výchovu může ze svého hlediska vyřešit některé z problémů, kterými žák trpí. Zpětná vazba, která je pro školu ze strany rodičů velmi důležitá má pozitivní vliv i na psychický stav dítěte. Rodiče, ale z velké míry vnímají učitele jako nepřátele, kteří dětem nepomáhají, ale křivdí jim.

Nejčastější druhy delikvence ve školském zařízení dle Chmelíka (1998):

- Kouření,
- krádeže,
- nepravidelná školní docházka,
- nevhodné chování žáků k učitelům,
- šikana ze strany žáka,
- šikana ze strany učitele,
- špatný prospěch,
- vandalismus.

4.3 Volný čas – „parta“

Matoušek a Kroftová (2003) hovoří o vytváření skupin, kde mají jednotlivci společné cíle, normy, hodnoty, společně tráví čas nebo mají stejné záliby. Na základě vytvořené formální skupiny (školní třída), se vyčlení několik neformálních podskupin (na základě společných zájmů, prospěchu...).

Vrstevnické skupiny mládeže, které se od sebe odlišují, bývají často potencionálními činiteli při vzniku delikventního chování. Dle Stejskala (1999) jsou takové deviantní skupiny nejčastěji vytvářené v období pubescence, které je samo o sobě rizikem pro vznik delikvence. Jedinci hledají svoji identitu a vliv rodiny klesá. Osoby hledají někoho, ke komu by mohly vzhlížet, kdo by jim rozuměl. Tudíž se jedinci uchylují k některé z vrstevnických skupin, ve kterých se jednotliví členové navzájem povzbuzují a inspirují k delikventním činům.

Martínek (2009, s. 72) definuje partu: „*parta či subkultura mu umožní anonymitu, dávají mu pocit sounáležitosti, příslušnosti, posilují pocit, že někam patří.*“ Dle Koláře (2005) se jedinci, kteří nemají stabilní prostředí, mohou dostat do patologické subkultury, jako jsou gangy, obchody s drogami, náboženské sekty, rasistické skupiny, a mnoho dalších.

Podaná a Buriánek (2007) vidí, jako současný problémem velkou neúčast dětí a mladistvých na dobrovolných kroužcích. Ve většině případů děti odmítají chodit na kroužky ve svém volném čase, mnohem raději vyhledávají zábavu u počítačů v „násilných“ hrách. Takové hry později vedou k uchylování k „nevhodným“ skupinám, které dítě nabádají k „nekalostem“. Když dítě přilne k partě, jeho náplň volného času se zcela změní, odpoledne tráví „potloukáním“ po městě nebo vesnici. Nedostatek aktivit a povinností pak způsobuje, že se parta nudí a uchyluje se k páčání trestné činnosti.

Skupiny, které jsou stabilní, mají svého vůdce „kápa“, ve většině případů vydává hlavní příkazy a nabádá ostatní členy skupiny k delikventnímu chování. V těchto skupinách formou zábavy dochází k poškozování cizího majetku, krádežím, napadání starších osob, šikaně mladších dětí a k dalším delikventním činům, které jsou v rozporu se společenskými normami a hodnotami.

Kraus a Poláčková (2001) vymezují nestabilní skupiny vzniklé pouze na základě síly, agresivity a nebojácnosti. Z hlediska společnosti jsou to nejobávanější skupiny pro veřejnost. Takové skupiny zajímá pouze násilí, které šíří a strach, který z nich ostatní jedinci mají. Taková nebezpečná skupina může přerůst v hnutí. Spory a odpor ve skupině se vyřizují násilně a vulgárně. Jednotliví členové jsou ozbrojeni a svoji zbraň (jako je pistole, nůž...) se nebojí vytáhnout v jakémkoliv menším sporu či při neshodách.

Pro každé dítě, ať z nefunkční nebo funkční rodiny, je parta stresující skupinou, kde musí jedinec obstát. Dítě, které se dostane do „nekalé“ skupiny musí své normy a hodnoty zcela upravit. Jedná se o změnu v poslouchání hudby, ve způsobu chování, v postoji ke škole, rodičům, sexualitě, kouření, drogám a alkoholu.

Vzniklé gangy jsou přímo neovlivnitelné, avšak z hlediska nepřímého ovlivnění může dojít ke sporadickému ovlivnění.

Důvody sporadického ovlivnění dle Krause a Poláčkové (2001, s. 75):

- Technika shromažďování sdělovacích médií,
- masové rozšíření médií,
- estetická přitažlivost,
- formální neobvyklé prezentování produktů,
- schopnost apelovat na nejužívanější smyslové receptory.

5 PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE

Podle Novotného a Zapletala (2001, s. 159) „*prevencí kriminality rozumíme soubor nejrůznějších aktivit mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit jeho zmenšení.*“ Dnešní doba přináší mnoho možností prevence, které vedou k eliminaci trestné činnosti mladistvých, mezi nejčastěji používanou metodu prevence patří přednášky na základních školách.

Renata Štablová (1999) označuje pojmem prevence, jako předcházení nevhodnému a nežádoucímu jevu. Jedná se o aktivity, jejichž cílem je eliminace delikventního chování u mladistvých, které se v současnosti vyskytuje čím dál více.

Dle Zapletala (2005, s. 9) „*prevence kriminality představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítím nebo před jejím pokračováním. Do prevence kriminality tak náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páčání trestných činů, ke snižování jejich výskytu cestou zamezení páčání nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů. Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.*“

Prevencí kriminality mladistvých se zabývají soudy, policie, vězeňství a s postupem času i probační a mediační služba. Velkou roli v prevenci kriminality mládeže hraje výše rizika při dopadení pachatele, který se dopustil trestného činu a jeho odsouzení. Každým rokem stát na svoje náklady vyčleňuje samostatné finanční prostředky. Tyto finanční prostředky jsou rozděleny do neaktivnějších měst v páčání trestné činnosti. Finanční prostředky vesnice a města použijí na preventivní opatření, nejčastěji přednášky ve školách, kamerový systém.

Dle Štablové (1999) lze z hlediska prevence kriminality mladistvých dělit prevenci do určitých kategorií. Prevence se ve většině případů dělí dle konkrétního negativního jevu, který se v daném okolí nejčastěji vyskytuje (závislost na omamných látkách, alkoholu, nikotinu, šikana...). Každý z těchto konkrétních případů je oddělen a řešen samostatně a komplexně. V běžném životě se většinou setkáme s případy, kdy spolu různé negativní jevy souvisí, a proto by prevence mladistvých měla být pojata jako celek několika problémů.

Cílové skupiny prevence dle Matouška (1998, s. 261)

- Hyperaktivní děti,
- děti selhávající ve škole,
- děti s poruchami chování,
- děti zneužívané a týrané v rodinách,
- děti z dysfunkčních rodin,
- děti z čtvrtí (vysoká úroveň kriminality),
- děti z rodin žijících pod hranicí životního minima,
- děti z rodin bez otce,
- děti s predeliktivním chováním.

Klasifikace prevence dle Zoubkové (2004, s. 78):

Takové preventivní opatření můžeme dělit dle tří druhů na sociální, situační a viktimologickou. Každé z tohoto druhu se dále rozděluje na primární, sekundární a terciální.

Tabulka 1: Klasifikace prevence kriminality mládeže

PREVENCE Druhy	Primární Zaměřena na celou populaci	Sekundární Zaměřena na rizikové skupiny	Terciální Zaměřena na osoby, jež spáchaly trestný čin
Sociální Orientovaná na společenské faktory	Opatření směřující k podpoře hodnotového systému odmítajícího nezákonné jednání	Opatření zaměřena na konkrétní druhy rizikových skupin (dle věku, míry, apod.)	Opatření výchovná, trestní, ochranná a resocializační.
Subjekty	MŠMT, MPSV, MZ, MS, rodina, obce	MŠMT, MPSV, MZ, obce	MS, MŠMT, MPSV, MZ, obce

<p>Situační</p> <p>Orientována na omezování kriminogenních situací a na zvýšení pravděpodobnosti odhalení pachatele</p> <p>Subjekty</p>	<p>Informování o obraně proti kriminalitě.</p> <p>MV, občané, obce</p>	<p>OPATŘENÍ:</p> <p>Organizační (častější výskyt policistů v ulicích)</p> <p>Technická (monitorování a ochrana objektů)</p> <p>Ekonomická (snížení daní výrobcům)</p> <p>MV, občané, obce</p>	<p>Zvyšování objasňenosti tr. činů a zhoršení podmínek pro páchaní konkrétní kriminality, příp. ve vymezených teritoriích</p> <p>MV, občané, obce</p>
<p>Viktomologické</p> <p>Orientovaná na bezpečné jednání</p> <p>Subjekty</p>	<p>Informování o nejčastějších druzích kriminality, správné chování při ohrožení TC</p> <p>MV, MŠMT, MZ, občané, obce</p>	<p>Informování o možnostech ochrany před nejčastěji se vyskytujícími trestnými činy</p> <p>MV, MŠMT, MZ, občané, obce</p>	<p>Psychologická, zdravotní, právní pomoc, poradenství a odškodňování obětí</p> <p>MZ, MPSV, MS, MV</p>

5.1 Ústavní výchova a Ochranná výchova

Ochranná a Ústavní výchova je obsažena v **Zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Přesné znění tohoto paragrafu dle Novotné a Burdové (2007, s. 17) je:**

§1 Sociálně-právní ochrana dětí

- (1) Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen „sociálně-právní ochrana“) se rozumí zejména
- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
 - ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
 - působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.
- (2) Nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které upravují též ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte.

Ústavní a Ochranná výchova pro dítě zahrnuje práva na slušný život, psychický a fyzický vývoj, rodičovskou péči, život ve stabilní rodině, nalezení identity, svobodu myšlení, náboženství, právo na vzdělání a zaměstnání. Do této výchovy také patří ochrana dítěte před fyzickým násilím, týráním, zanedbáváním, zneužíváním a v neposlední řadě vykořisťováním a diskriminací.

Ochranná a ústavní výchova se promítá do právních předpisů v oblasti rodinně-právní, sociální, školské, zdravotní, daňové, občanskoprávní, trestní a v dalších odvětvích týkajících se komplexního zajištění dítěte. V případě, že soud rozhodne o nařízení ústavní výchovy, je dítě umístěno do určeného zařízení dle předem sjednaných podmínek.

§ 28 Ústavní výchova a ochranná výchova

Po právní moci rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy obecní úřad obce s rozšířenou působností sjedná dobu a místo přijetí dítěte do příslušného zařízení pro výkon ústavní výchovy. Přitom vyzve rodiče nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte, aby dítě ve stanoveném termínu předali určenému zařízení.

Dle Novotné a Burdové (2007) soud přistupuje k nařízené Ústavní výchově pouze v případech, kdy je dítě ohroženo na životě, silně narušeno a v posledním případě, kdy náprava nikam nevede.

Dříve než soud nařídí úplnou ústavní výchovu, má povinnost zkoumat výchovu dítěte, která by mohla být nahrazena pouze rodinou péčí nebo péčí v zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc. Při ustanovené ústavní výchově má soud povinnost zkontrolovat péči o dítě každých šest měsíců a přezkoumat zda nemůže být ústavní výchova nahrazena náhradní rodinou péčí.

Zařízení, kde se ústavní výchova vykonává, jsou rozdělená podle věku dětí. Zřetel se také bere na psychické a fyzické schopnosti dítěte. Jedinec od jednoho do tří let věku je v resortu působnosti Ministerstva zdravotnictví. Děti ve věku od tří let se umísťují do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v působnosti Ministerstva školství, mládeže, a tělovýchovy. Děti mentálně nebo tělesně postižené s kombinovanými vadami jsou v resortu působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí.

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů uvádí, že ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, ve školských zařízeních pro preventivní péči (střediska výchovné péče) musí být dítěti zajištěno základní právo na výchovu, vzdělání a v souvislosti s ústavními principy a mezinárodní smlouvou o lidských právech a základních svobodách, musí být vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvoj citové stránky a aktivní účast ve společnosti. Vše musí být v souladu s harmonickým rozvojem osobnosti příslušné věku dítěte.

Zařízení musí dítěti ve věku od 3 do 18 let, případně 19 let zajišťovat náhradní výchovnou péči, ta musí poskytovat zdravý vývoj, řádnou výchovu a vzdělání. Takové zařízení spolupracuje s rodinou jedince, zajišťuje záležitosti týkající se dítěte (rodinná terapie, nácvik rodičovských dovedností), které jsou nezbytné pro výchovu a péči v rodině. Zařízení dále poskytují dítěti podporu, když přechází do původního rodinného prostředí nebo přemístění do náhradní rodinné péče.

Výchovná střediska mají dítěti poskytovat preventivní výchovnou péči, ta by měla předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte, zmírňovat či odstraňovat příčiny a důsledky poruch v chování. Střediska také přispívají ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte, poskytují pomoc rodičům, kterým bylo dítě svěřeno.

Veškerá zařízení a střediska spolupracující s orgány sociálně-právní ochrany dětí, musí být v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 PŘÍPADOVÉ STUDIE

V první části bakalářské práce jsem se zabývala teoretickými poznatky, které se týkaly kriminálního jednání mladistvých a možnostmi následné prevence. Druhá část mé práce se týká obsahové analýzy dokumentů a případových studií, ve kterých hrají hlavní roli mladiství pachatelé. Pomocí případových studií se pokusím zjistit společné znaky, jež se objevují u pachatelů trestných činů. Případy, které jsem si zvolila, jsou velice individuální a přístup při řešení takových činů je velice odlišný. Každý trestný čin má jiný vývoj, dynamiku a průběh, a proto je velice důležité přistupovat ke každému případu individuálně.

Do řešení těchto případů se zapojila nejen Policie ČR a orgány činné v trestním řízení, ale i instituce jako je OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dítěte), výchovní poradci ve školských zařízeních a PMS (Probační a Mediační služba). Všechny případy, kterými se ve své práci zabývám, se uskutečnily ve městě Louny a jeho blízkém okolí. Jména pachatelů i obětí jsou s ohledem na věk změněna.

Jako výzkumnou metodu jsem si zvolila analýzu případových studií. Na základě teoretických znalostí uvedených v první části své práce jsem si stanovila výzkumné otázky:

- 1. Výzkumná otázka:** Společným jmenovatelem u dětí, které se dopouští trestné činnosti, je nedostatečná funkce rodiny.
- 2. Výzkumná otázka:** Trestné činnosti mladistvých pachatelů předcházejí různá opatření výchovného charakteru.
- 3. Výzkumná otázka:** Společným znakem mladistvých, jež se dopouští trestné činnosti, může být nízká míra vzdělání.

6.1 Případová studie Karel a Josef

Rodinná anamnéza:

Karlovi bylo dvanáct let, navštěvoval osmou třídu běžné základní školy. Karel vyrůstal v úplné rodině, kde nechyběl otec ani matka. Chlapec byl jedináček a tak mu rodiče dopřávali vše, po čem toužil. Ekonomická situace této rodiny byla lehce nadprůměrná. Matka i otec pracovali na vyšších postech ve státním sektoru. Karla od nízkého věku vedli ke slušnosti, pravidelnému režimu a sportu. Karel několik let navštěvoval fotbalový tým. Díky péči rodičů měl Karel výborný prospěch i ve škole. Ve dvanácti letech si Karel přetrhal šlachy na noze a ve fotbalové kariéře nemohl dále pokračovat.

Naopak Josef pocházel ze zcela nestabilního prostředí. Josef vyrůstal v rodině pouze s matkou a dvěma nevlastními sourozenci. Jeho otec matku opustil, když bylo Josefovi pět let. Matka v této době, jak později vypověděl, začala ve větší míře užívat alkohol s novým partnerem. Ekonomická situace rodiny nebyla zcela v pořádku. Josef neměl žádné „koníčky“. Péče o domácnost nebyla také v pořádku, matka se o syna nestarala a část viny za odchod otce svalovala na Josefa. Partner matky upřednostňoval svoje dvě děti a na Josefa byl agresivní nebo ho přehlížel. Vlastní otec se o Josefa po odchodu z rodiny vůbec nezajímal.

Sociální anamnéza:

Po úrazu Karla se začali tito dva spolužáci navštěvovat intenzivněji. Velkou část času trávili chlapci po ulicích. V době prázdnin byl Karel pryč a společný styk chlapců tedy neprobíhal. Během této doby zaznamenala policie drobné krádeže v obchodech, loupeže kol a vykrádání chat. Josef se během léta spřátelil s „partou“ starších chlapců. Do této party Josef přivedl i Karla.

Během několika dalších měsíců, bylo nahlášeno vykrádání chat. V těchto chatách pachatelé odcizili předměty nejrůznějšího charakteru. Pachatelé z objektů nejčastěji kradli sekačky, pily, televize, audio rádia, dvd přehrávače, žebříky a ve velkém zbytky alkoholu, které tam majitelé po prázdninách zanechali. Policie celou situaci vyšetřovala, avšak loupeže pachatelé prováděli v pozdních hodinách a tak popis party nebyl zcela konkrétní.

V listopadu 2001 však policie dostala stopu, pomocí nově umístěného kamerového systému. Díky tomuto kamerovému systému policie „natipovala“ závadovou partu mládeže, starší členové byli policii známi, součástí této party byl i Karel s Josefem. Policie měla v tomto závadovém prostředí několik informátorů, díky nimž zjistila, že samotných vloupání se dopouští dvanáctiletí chlapci.

Karel a Josef byli nejmladší členové party. Nejstarší člen v nedávné době oslavil dvacáté první narozeniny. Vůdcem party byl devatenáctiletý Luboš, který byl před rokem propuštěn z výchovného ústavu mládeže. Do party docházelo i několik dívek.

Policie seznámila rodiče Karla a Josefa s termínem plánovaných výslechů nezletilých. K výslechu nezletilých osob byla přizvána kurátorka pro mládež. Z výslechů vyplynulo, že tato závadová parta prováděla vloupání do rekreačních objektů, sklepů a kočárkáren. Starší členové party prováděli tipování objektů vhodných ke vloupání. Oba nezletilí uskutečňovali vloupání, vynášeli předměty zájmu, které pak předávali starším členům party. Starší členové samotná vloupání neuskutečňovali, neboť si byli plně vědomi své trestní odpovědnosti.

Odcizené věci parta většinou prodala a výdělek rozdělila. Starší členové odcizené věci prodávali v bazarech a zastavárnách, kde museli předkládat průkaz totožnosti. Finanční prostředky, které tímto způsobem získali, si z větší části nechávali pro vlastní potřebu, nezletilého Karla s Josefem „odbývali“ směšnými částkami.

Josef si za „lehce“ vydělané peníze kupoval cigarety, alkohol a taktéž elektroniku. Jako nejdražší věc, kterou si koupil, uvedl telefon, protože sám žádný neměl. Starší členové party si za peníze získané krádežemi nakupovali pervitin a marihuanu. Karel, aby získal pozornost starších členů, část peněz utratil rovněž za drogy.

Policie při výslechu nezletilých chlapců zjistila místa prodeje kradených věcí a v bazarech a zastavárnách provedla šetření, část kradených věcí se jí podařilo zajistit.

Po šetření v zastavárnách a bazarech, po vyhodnocení stop bylo přistoupeno k výslechům starších členů party. U dalších tří osob ve věku patnáct až osmnáct let byl u výslechu přítomen zákonem stanovený obhájce. Osoby zletilé byly předvolány a vyslýchány běžným způsobem.

Celkový počet trestných činů dosáhl dvaceti šesti skutků s celkovou škodou na odcizeném majetku v hodnotě 273 000,-Kč, další škoda ve výši 56 000,- Kč vznikla poškozením nemovitostí, např. dveří a okenic na jednotlivých objektech.

Dílčí závěr:

Policie kvalifikovala trestnou činnost, jako trestný čin krádeže dle §205 odst. 1 písmeno b) a odst. 3, porušování domovní svobody dle §178 odst. 1, 2, poškozování cizí věci §228 odst. 1 Trestního zákoníku.

K celé situaci se vyjadřoval i OSPOD, který oběma chlapcům napsal příznivé zprávy. Věc byla projednána okresním soudem, který nezletilým uložil výchovné opatření a to dohled kurátora pro děti a mládež.

Dvěma mladistvým, kteří se trestné činnosti dopustili, byl uložen podmíněný trest odnětí svobody a nařízena ústavní výchova ve VUM Buškovice v okrese Louny. Zletilý Luboš, který většinu objektů vhodných k napadení natipoval, byl v době projednání případu v podmíněném odkladu trestu za jinou majetkovou trestnou činnost, proto mu soud uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v délce trvání čtrnácti měsíců.

K recidivě trestné činnosti ze strany nezletilého Karla nedošlo, situace Josefa není v současné době známá.

6.2 Případová studie Jindřich a Tibor

Rodinná anamnéza:

Jindřichovi bylo čtrnáct let a Tibor byl o dva roky starší. Jindřich navštěvoval běžnou základní školu. Chlapec pocházel z neúplné rodiny, kde chyběla matka. Matka od rodiny odešla, když bylo Jindřichovi šest měsíců. Otec se o chlapce staral zcela sám, další sourozence Jindřich neměl. Chlapec ve škole patřil k horším žákům, několikrát dostal sníženou známku z chování. Po konfliktech ve škole bylo Jindřichovi doporučen přestup na speciální školu. Na speciální školu chlapec nastoupil.

Tiborovi bylo šestnáct let. Tibor vyrůstal u prarodičů, ti však jeho výchovu zcela nezvládali. Chlapec dokončil pouze speciální školu. Chlapec ve speciální škole měl mnoho konfliktů s učiteli, ale i s ostatními žáky. Brzy po nástupu na učiliště přestal školu navštěvovat a raději se „potloukal“ po ulicích. Ve speciální škole se Tibor a Jindřich spřátelili.

Sociální anamnéza:

Během letních prázdnin roku 2004 policie zaznamenala zvýšený nárůst majetkové trestné činnosti v obci Kužim. Jednalo se o opakované vloupání do rekreačních objektů, truhlárny a místí samoobsluhy. Policie na místě zajistila větší množství stop, které však nevedly k ustanovení osoby pachatele. Pachatelé byli zadrženi, až v zimních měsících, když vnikli do zabezpečeného objektu a policie je zadržela.

Oba mladíci se dopustili celkem jedenácti vloupání se škodou 140 000,-Kč. S ohledem na věk mladíků byl v obou případech informován odbor sociálních věcí péče o dítě. Trestní stíhání bylo vedeno pouze proti mladistvému Tiborovi. Soud oběma jmenovaným uložil ochranný dohled a v případě mladistvého trest odnětí svobody v délce trvání dvanácti měsíců s podmíněčným odkladem na dva roky. Jindřich s Tiborem se i nadále stýkali v místní klubovně a „holdovali“ kouření marihuany, později pervitinu.

V jarních měsících roku 2006 policie přijala oznámení Františka K., který pohřešoval svoji matku ve věku 82 let. V případech pohřešování dětí a seniorů policie vyhledává pátrací akce. Součástí pátrací akce bylo prohledání domku a přilehlých pozemků paní Antonie K., v domku seniorky policie zaznamenala stopy po prohledávání. V zadní části zahrady se nacházelo několik vzrostlých stříbrných smrků, kdy pod jedním z nich byla navrstvena hromada smrkových větví. Policie poměrně velkou hromadu rozebrala a ve spodní vrstvě našla mrtvolu paní Antonie.

Již při prohlídce těla policie dospěla k názoru, že seniorka zemřela násilnou smrtí. V době probíhajícího ohledání se na obecní úřad dostavil nyní již mladistvý Jindřich a starostovi obce sdělil, že ví, kdo Antonii K. zabil. Jindřicha si na obci převzala policie a byl převezen k výslechu. Zde uvedl, že do domku Antonie K. se vypravil krást s Tiborem, seniorka oba výtečníky překvapila a hájila svůj majetek. Tibor zaútočil a do krku seniorky vrazil kovový hrot. Oba mladíci z místa utekli. Po několika hodinách se pachatelé vrátili na místo činu a mrtvolu Antonie K. ukryli do hromady větví. Pachatelé prohledali domek, ze kterého odcizili vše, co šlo zpeněžit, televizor, rádio, několik tisíc korun, ale také kompoty, brambory ze sklepa a několik pytlů uhlí. Do domku se vraceli několikrát.

Během vyšetřování se Tibor pokoušel vinu svalit na mladistvého Jindřicha. V době vraždy však Jindřich dosahoval výšky pouhých 151 centimetrů a vyšetřovací

pokus prokázal, že vrahem je 170 centimetrů vysoký Tibor. Oba pachatelé byli stíháni za trestný čin vraždy dle §140 odst. 1, dále porušování domovní svobody §178 odst. 1,2 a krádeže §205 odst. 1 písmeno b) Trestního zákoníku.

Dílčí závěr:

Krajský soud rozhodl o udělení trestu oběma výtečníkům. Pro spolupracujícího Jindřicha s ohledem na jeho věk odnětí svobody v délce trvání třiceti měsíců. Tiborovi krajský soud uložil trest odnětí svobody v délce trvání šedesáti pěti měsíců. I přes skutečnost, že Tibor v době spáchání dovršil osmnáctého roku, soud vzhledem k jeho mentální a duševní vyspělosti jej posuzoval, jako osobu blízkou věku mladistvého a trest uložil v polovině nejvyšší možné sazby, neboť osoba mladistvá může být odsouzena k maximálnímu trestu odnětí svobody v délce trvání deset let.

Mladistvý Jindřich po vykonání dvaceti měsíců, byl podmíněčně propuštěn. V době podmíněčného propuštění se opětovně dopouštěl majetkové trestné činnosti, proto byl znovu odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání třicet šest měsíců. O osobě Tibora není nic známo, neboť se rodina odstěhovala pryč.

Za zamyšlení stojí věta, kterou pronesl Jindřich během vyšetřování poslední trestné činnosti: „přece byste pane vyšetřovatel nečekal, že kriminál někoho převychová“.

6.3 Případová studie Radek

Rodinná anamnéza:

Radek do svých osmi let žil v úplné rodině, matka pracovala jako realitní makléřka, otec byl vrcholový sportovec. Rodina disponovala nemalými finančními prostředky a chlapci poskytovala maximální komfort a ekonomické zázemí. Mezi osmým a devátým rokem došlo k rozvodu rodičů a Radek zůstal bydlet s matkou.

Sociální anamnéza:

Na policii roku 2007 přišla žádost irské policie k získání kontrolních vzorků DNA rodinných příslušníků 21 letého Radka. Důvodem žádosti bylo zjištění totožnosti

mrtvoly neznámého muže, který s největší pravděpodobností spáchal sebevraždu skokem pod rozjetý vlak.

Osoba Radka nebyla policii neznámá. Již od jeho útlého věku policie vyšetřovala opakované útěky z domova, krádeže a další majetkovou trestnou činnost.

Ve dvanácti letech matka oznámila pohřešování nezletilého, policie při prvním pátrání našla Radka na hlavním nádraží v Praze. V době vypátrání byl pod vlivem alkoholických nápojů. Případ byl předán OSPOD, která s rodinou začala intenzivně pracovat. Bylo provedeno několik pohovorů, návštěva pracovnice v místě bydliště. V této době k Radkovým zájmům patřila cyklistika, ve které již v útlém věku vynikal.

S narůstajícím věkem začaly vznikat problémy s chováním na základní škole, kam docházel. Odmítal respektovat autority, v rámci klukovských aktivit se projevoval jako vůdčí typ. Radek nikdy netrpěl nedostatkem peněz a jeho týdenní kapesné na základní škole činilo několik set korun. Vrstevnickou společnost „ohromoval“ značkovým oblečením, nejnovější elektronikou, sportovním vybavením. Radek patřil ve škole k žákům s lepším prospěchem.

V deváté třídě Radek dosáhl patnáctého roku věku a nastoupil na střední soukromou školu. O letních prázdninách před nástupem na střední školu, matka Radka oznámila druhé pohřešování svého syna, součástí oznámení byla i žádost o vyhlášení pátrání po motorovém vozidle Ford Mondeo, které nezletilý matce odcizil. Policie nezletilého zajistila při běžné silniční kontrole, ve vozidle s ním se nacházeli i dva další vrstevníci. Vozidlo i syn byli předáni oznamovateli, která policii nedala souhlas se stíháním nezletilého a policie případ odložila.

Během prvního ročníku se Radek seznámil s několika osobami, které užívaly omamné látky a to zejména pervitin. Měsíční kapesné Radka na střední škole činilo 5 000,-. Těmto osobám Radek začal sloužit jako snadný zdroj peněz a ty jej na oplátku zásobovaly pervitinem a marihuanou. Školní docházka v tomto období začala vykazovat zvýšený počet zameškaných hodin, které byly omlouvány matkou.

Ač Radek patřil k žákům s přirozenou inteligencí, značně se zhoršil jeho prospěch. Problémy začaly i ve sportovním klubu, kde rovněž zameškal značnou část tréninků.

Při studiu druhého ročníku byl Radek přistižen na toaletách školy při nitrožilní aplikaci pervitinu. Škola rodině doporučila vyhledat odbornou lékařskou pomoc a Radka podmíněčně vyloučila ze školy.

Radek znovu odcizil matčino auto, se kterým havaroval a z místa utekl. Matka opět nedala souhlas ke stíhání syna. Během dopravní nehody se Radek zranil a přestal docházet do sportovního klubu. Zanedlouho poté opustil i střední školu. Často býval vídán ve společnosti toxikomanů. Radek byl vyšetřován policií pro majetkovou trestnou činnost, tu se však nepodařilo prokázat.

Matka Radka zařídila odvykací léčbu v soukromém zařízení, během několika dnů Radek toto zařízení opustil a vrátil se ke svým kamarádům z drogového prostředí.

Ve věku osmnácti let prostřednictvím matky získal zaměstnání v autosalonu zabývajícího se prodejem luxusních zahraničních vozů. Během několika měsíců v tomto autosalonu odcizil další vozidlo, se kterým opět havaroval. Radkova matka zaplatila veškeré škody a autosalon nepodal trestní oznámení. Věc byla bagatelizována a Radek zůstal v autosalonu dále pracovat. Touto dobou matka Radkovi omezila přísun peněz a snažila se zamezit synovu kontaktu s partou toxikomanů. Radek reagoval tak, že přestal docházet do zaměstnání, ale ponechal si klíče od autosalonu, kde původně pracoval.

Autosalon během několika dnů oznámil odcizení motorového vozidla nemalé hodnoty, pachatel vnikl do objektu za použití shodných klíčů. Po vozidle a podezřelém Radkovi bylo vyhlášeno pátrání. Policii se podařilo zadržet Radka i s vozidlem opět v Praze, bylo u něj zjištěno, že při řízení byl pod vlivem pervitinu. Proti Radkovi bylo vedeno trestní stíhání pro spáchání trestného činu neoprávněné užívání cizí věci dle §207 odst. 1, dále trestného činu opilství dle §360 odst. 1 Trestního zákoníku.

Trestní stíhání Radka probíhalo na svobodě. V rámci probíhajících šetření osoby Radka policie zjistila, že Radek prodává případným zájemcům pervitin. Trestní stíhání bylo rozšířeno a Radek byl stíhán i pro porušení zákona podle §283 Trestního zákoníku, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. Rozsudkem okresního soudu měl Radek uhradit škody vzniklé na majetku a odpracovat 300 hodin veřejně prospěšných prací. K odpracování hodin Radkovi plynula lhůta ve výši jednoho roku. Škody na majetku opět uhradila matka Radka, další trest však osobou Radka nebyl splněn.

Po uplynutí roční lhůty byl Radek vyzván k nástupu trestu v délce 600 dnů, neboť za každou neodpracovanou hodinu je soudem ukládán trest odnětí svobody ve výši dvou dnů. Po obdržení tohoto rozsudku Radek opustil území České republiky a jeho pobyt nebyl znám. Policie po jmenovaném vyhlásila pátrání, osobu Radka se nepodařilo vypátrat.

Dílčí závěr:

Policie odebrala genetický materiál příbuzných osob Radka, který byl odeslán irské policii. Irská policie mrtvolu neznámého muže ztotožnila s osobou Radka.

V tomto případě docházelo ze strany rodiny k neadekvátnímu přístupu k výchově Radka, takřka neomezené finanční zdroje ho evidentně zavedly do světa drog, ze kterého se nedokázal sám vymanit. Skutky, které jeho matka kryla finančními prostředky, Radka utvrzovaly v tom, že si může dovolit vše. Skutky, kterých se dopustil, byly „smazány“. Sebevraždou řešil napětí a strach z výkonu trestu. Matka Radka se se smrtí syna nikdy nesmířila a do dnešní doby tvrdí, že policie se ve shodě DNA spletla a její syn pořád někde žije. Psychický stav matky se i v současné době nelepší a navštěvuje psychiatrickou poradnu.

6.4 Případová studie Lucie, Barbora, Vítek

Rodinná anamnéza:

Lucie, Barbora a Vítek byli sourozenci. Lucii bylo patnáct let a její setře o rok méně. Vítek byl ze sourozenců nejmladší, bylo mu pouze sedm let. Děti vyrůstaly s oběma rodiči na vesnici. Otec vlastnil malé hospodářství, zde každodenně pracoval. Matka pracovala ve státní sféře. Děti navštěvovaly společnou základní školu. Ve škole děti patřily k lepším žákům. Lucie, Barbora i Vítek ve škole navštěvovaly dobrovolné kroužky, Lucie docházela na míčové hry, Barbora na keramiku a Vítko bavilo kreslení.

Sociální anamnéza

V roce 2010 policie obdržela písemné oznámení paní Ludmily Š., která policii žádala o pomoc ve věci týrání tří dětí, Lucie, Barbory a Vítko. Policie předvolala

k výslechu paní Ludmilu Š., ta policii popsala „nechutné“ praktiky, jakými její manžel Milan Š. trestal děti.

Fyzické a psychické týrání dětí bylo prakticky na denním pořádku, stupňovalo se a Ludmila Š., již neviděla jinou cestu, jak předejít případným poraněním svých dětí. Paní Ludmilu manžel též fyzicky a psychicky týral, ponižoval jí před sousedy, vyžadoval naprostou čistotu domácnosti a občas jí za „neposlušnost“ udeřil. Týrání dětí bylo mnohaleté a Milan Š. od celé své rodiny požadoval pokoru, poslušnost a projevování vděku jemu jako otci živiteli. V nižším věku děti musely klečat v koutě na drátěných kartáčích, mít natažené ruce před sebou, na ruku měly položenou zátěž a v případě pádu této zátěže byly bité rukou nebo jakýmkoliv předmětem, který byl po ruce.

Rodina měla malé hospodářství a jako trest, starší děvčata museli rukama kydat hnůj prasatům, nesměla použít lopatu ani jiný nástroj. Bití probíhalo otevřenou rukou, pěstí, řemenem, kusem střešní latě i dalšími předměty. Děti byly omlouvány ze školy, aby pedagogové z modřin na těle nepojali podezření, že k týrání dochází. Poslední kapkou pro matku týraných dětí byla skutečnost, kdy obě starší dívky musely v rodinném domku kartáčkem na zuby vyčistit toaletu a na důkaz čistoty ji musely olízat. Jedna z dívek se tomuto úkolu odmítla podvolit a byla otcem přivázána řetězem k psí boudě.

Během vyšetřování si pan Milan Š. nepřipouštěl jakékoliv pochybení ve výchově dětí, obhajoval se, že on sám byl často bit a argumentoval, že když dokáže rodinu živit, musí jej všichni bezmezně poslouchat. Paní Ludmila Š. nedala policii souhlas za své fyzické týrání ke stíhání manžela. Policie při výslechu nezletilých dětí spolupracovala s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Již při vyšetřování paní Ludmila Š. a všechny děti opustily trvalé bydliště a přestěhovaly se k matce paní Ludmily na východ republiky.

Milan Š. byl policií obviněn za týrání jiné osoby a později pravomocně odsouzen za trestní čin týrání svěřené osoby dle §198 odst. 1, 2 písmeno a), c), d) Trestního zákoníku.

Dílčí závěr:

Pravomocný rozsudek Milanovi Š. uložil trest odnětí svobody v délce trvání čtyřicet měsíců s podmíněným odkladem na pět let. Soud při svém rozhodování vzal v potaz polehčující okolnosti, kterými byly trvalé bydliště, stálé zaměstnání a znalecký posudek, který konstatoval, že i Milan Š. byl v dětství často bit a tento výchovný vzor prosazoval i u svých dětí.

Psychický stav matky se po opuštění Milana Š. zlepšil a již nepodléhala strachu a úzkosti, naopak nejmladší Vítek má do dnešního dne psychickou poruchu, která se projevuje pomočováním ze spaní, chlapec často pláče a v noci se ze strachu budí.

Obě děvčata dochází do nové školy, ani jedna netrpí psychickou poruchu, avšak vztah k opačnému pohlaví je odtažitý.

6.5 Případová studie Julie

Rodinná anamnéza:

Julie bydlela na vesnici v rodinném domku se svojí 35 letou matkou, malým bratrem a nevlastním 42 letým otcem. Bratr Julie měl pouhých pět let. Matka pracovala na směny v nedaleké továrně, Jan F. byl osobou samostatně výdělečně činnou a Julie navštěvovala střední školu, kde ze začátku studia patřila k výborným studentům.

Sociální anamnéza:

Na jaře roku 2011 přišla na policejní stanici oznámit dvacetiletá Julie, že v průběhu posledních tří let ji opakovaně znásilňoval nevlastní otec Jan. Julie bydlela na vesnici v rodinném domku se svojí matkou, malým bratrem a nevlastním otcem. O probíhajícím oznámení nikdo z dalších členů rodiny nevěděl. Julie byla vyhublé postavy. Z její výpovědi vyplynulo, že mezi šestnáctým a sedmnáctým rokem věku, nevlastní otec využil odpolední směny své manželky a Julii překvapil v koupelně, využil své fyzické převahy a dívku donutil k pohlavnímu styku.

Nevlastní otec svému prozrazení zamezil vyhrožováním smrtí matky a mladšího sourozence. Pachatel v sexuálním násilí vůči Julii pokračoval, nutil jí k různým sexuálním praktikám a snažil se zcela ovládat její volný čas. V době znásilňování

mladšího bratra Julie zavíral do různých místností, aby neviděl, co se doma v nepřítomnosti matky děje.

Jan F. po Julii požadoval poslušnost, s postupem času se přidal i dohled nad tráveným časem mimo domov. Julie nesměla ze školy dojíždět autobusem, musela pokaždé čekat na nevlastního otce, až jí vyzvedne. V případě, že otec nemohl Julii vyzvednout ze školy, musela přesně nahlásit, jakým autobusem pojedou domů a v kolik hodin bude doma. Při vyzvedávání Julie autem, Jan dívku znásilnil ihned v automobilu, než dojezdili domů. Dívka byla psychicky týrána, nesměla se stýkat se žádnými přáteli a opouštět kromě školy bydliště. Tímto chtěl Jan F. zamezit veškerému kontaktu s ostatními lidmi.

V případě, že ho Julie odmítla, Jan F. propadal záchvatům vzteku, kdy jí vyhrožoval zabitím nožem nebo sekerou. Julie ztratila jakékoliv soukromí neboť Jan F. jí byl neustále v patách, dveře do koupelny nesměla zamykat, běžně se stávalo, že za ní přišel a osahával ji nebo na ní vykonal pohlavní styk. To samé činil i při konání jejich fyzických potřeb, kdy Julii několikrát znásilnil na toaletě, kontroloval jí intimní hygienu a využil každé příležitosti k jejímu znásilňování. Julie tento teror řešila odmítáním potravy, u dívky byla prokázána anorexie.

Ve věci byla vyslechnuta i matka poškozené, která o samotném znásilňování nevěděla, ale drobnými indiciemi tušila, že se v rodině cosi „nekalého“ děje. Vzhledem k tomu, že rodinný domek, ve kterém poškozená se svoji matkou a mladším sourozencem žili, byl majetkem Jana F., policie obě ženy i s dítětem umístila na utajené místo v azylovém domě.

Podezřelý Jan F. byl zadržen a byla na něj uvalena vyšetřovací vazba. Ze sexuologického posudku, který byl k jeho osobě vypracován, vyplynulo, že muž má projevy silné sexuální agrese s pedofilním zaměřením. Jan F. byl obviněn z trestného činu znásilnění dle §185 odst. 1, 2 písmena a), b), c) Trestního zákoníku.

Dílčí závěr:

Jan F. byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání sedmdesát osm měsíců ve věznicí s ostrahou. V současné době trestaný muž stále vykonává trest odnětí svobody.

Julie byla několik měsíců pod dohledem psychologů, léčila se z anorexie. V současné době stále žije s matkou a sourozencem u prarodičů, její vztah k mužům je velmi ovlivněn a kontaktu se s opačným pohlavím vyhýbá. Ambulantně stále navštěvuje psychologa. Matka Julie věnuje dívce větší pozornost a celé situace ještě dlouho poté litovala.

6.6 Případová studie Anna

Rodinná anamnéza:

Obě dvě dívky se znaly již od dětských let. Společně studovaly ve speciální škole, zde se z dívek staly nejlepší kamarádky. Anna pocházela z neúplné rodiny, dívku vychovávala pouze její matka, žádné sourozence Anna neměla. Již od narození Anna trpěla lehkým mentálním postižením a její výchova byla pro samoživitelku náročná. Rodina bydlela na ubytovně pro sociálně slabší občany.

Petra žila v rodině s nevlastním otcem, matkou a třemi sourozenci. V sedmi letech nastoupila do běžné základní školy, během dvou let byla kvůli kázeňským postihům a špatným známám přeložena do speciální základní školy. Zde se poznala s mladší Annou. Petra B. od dvanácti let experimentovala s marihuanou, později s pervitinem. V současné době užívá pervitin nitrožilně.

Sociální anamnéza:

V rámci rozkrývání trestné činnosti drogového charakteru v roce 2012 policie zjistila, že uživatelka drog Petra B. získává část finančních prostředků na nákup pervitinu prodejem o dva roky mladší kamarádky Anny. Policie začala sedmnáctiletou Petru B. sledovat, vyšetřovatelé zjistili, že mladistvá vodí svoji kamarádku do bytu, který obývá vietnamská komunita a zde Annu nabízí za částku 500,- Kč za účelem sexu.

Po částečném zdokumentování Petřiny „různorodé“ trestné činnosti policie přistoupila k výslechu mladší Anny. K výslechu byl přizván i orgán sociálně-právní ochrany dětí. OSPOD vypracoval oběma dívkám posudkové zprávy ze stavu v rodinném prostředí, ve kterém děvčata vyrůstala. Petra a Anna byly úřadem sociální péče dlouhodobě evidovány a již k nim domů docházela sociální pracovnice. O Petře

bylo známo, že od čtrnácti let užívá pervitin a jiné omamné látky. Mezi další „prohřešky“ Petry patřily ve čtrnácti letech i drobné krádeže v domácnosti.

Z výslechu vyplynulo, že mladistvá Anna při těchto vycházkách dokázala během dvou hodin „obsloužit“ dva až tři muže. Za tuto pro Annu „normální“ práci dostávala od starší Petry maximálně 100,-Kč až 200,-Kč, krabičku cigaret nebo jednu cigaretu marihuany. Petra tímto způsobem během dvou let zinkasovala několik desítek tisíc korun, část peněz utratila za nákup pervitinu, který byl pro Petru nezbytností. Zbytek peněz prohrála v hracích automatech, které navštěvovala každý týden. Na vycházky brala Petra B. Annu každý druhý den, když Anna „obsluhovala“ vietnamské muže, Petra zatím požívala pervitin nebo výjimečně marihuanu.

Policie provedla prohlídku bytu vietnamské komunity, kde bylo zjištěno, že byt slouží jako noclehárna pro více než třicet vietnamských mužů. Nikdo z vietnamských mužů ve věci nevyprávěl. Petra trestnou činnost doznala a s policií spolupracovala. Petra byla obviněna z trestného činu kuplířství podle §189 odst. 1 Trestního zákoníku.

Dílčí závěr:

OSPOD matce mladistvé Anny zajistil psychologickou pomoc, kam Anna s matkou pravidelně docházely. Petra byla odsouzena k trestu odnětí svobody v délce trvání osmi měsíců s podmíněným odkladem na dvacet čtyři měsíců.

Petra v současné době vycestovala do zahraničí, kde dle sdělení rodinných příslušníků účinkuje ve filmech pro dospělé. Mladší Anna s jedním z vietnamských mužů otěhotněla a v současné době sedmnáctiletá Anna vychovává společně s matkou svého potomka.

6.7 Případová studie Klára

Rodinná anamnéza:

Klára pocházela z ekonomicky zajištěné rodiny. Matka pracovala jako referentka v bance, nevlastní otec pracoval v autoservisu. S vlastním otcem nebyla v kontaktu. Klára docházela do běžné základní školy, její školní prospěch patřil k lepším. Se spolužáky dívka vycházela dobře, oblibu měla zejména u spolužáků opačného pohlaví.

Ve svých třinácti letech Klára běžně kouřila, oblékala se vyzývavě. Dívka se výrazně malovala, nosila vysoké podpatky, hluboké výstřihy. Na svůj věk vypadala Klára velmi vospěle.

Sociální anamnéza:

Ke dni 7. července 2012 matka třináctileté Kláry oznámila dceřino pohřešování. Policie v rámci nacvičených postupů prověřovala veškeré příbuzné, kamarády a spolužáky. Kláru se podařilo vypátrat v chatové oblasti na přehradě Nechranice, kam odjela autobusem se starším chlapcem. Při pohřešování dětí a v případě vypátrání policie vždy provádí výslech nezletilců s cílem zjistit, zda během útěku na nich nebyl spáchán trestný čin nebo zda se oni sami na útěku trestné činnosti nedopustili.

Bezprostředně po vypátrání byla rovněž i Klára za přítomnosti pracovníků OSPOD vyslechnuta a bylo zjištěno, že nezletilá během doby útěku vykonala dobrovolný pohlavní styk se starším chlapcem. Policie Kláru odvezla v rámci důkazního řízení na gynekologii, zde lékař tuto skutečnost potvrdil. Sedmnáctiletý Zdeněk, který s Klárou vykonal pohlavní styk, při výslechu uvedl, že dívka tvrdila, že jí již bylo patnáct let. Klára celou skutečnost popřela a Zdeněk byl obviněn z trestného činu pohlavního zneužívání dle §187 odst. 1 Trestního zákoníku. Chlapec dostal podmíněný trest odnětí svobody v délce trvání dvanácti měsíců.

Do rodiny, kde Klára žila, začala docházet sociální pracovníce a dívka musela každý týden chodit na sezení. Klára během několika měsíců na sezení uvedla, že opět měla pohlavní styk, tentokrát s jiným patnáctiletým Janem. Policie začala Jana vyšetřovat, chlapec potvrdil, že s Klárou měl pohlavní styk. Jako v předchozím případě byl i Jan obviněn z trestného činu pohlavního zneužití dle §187 odst. 1 Trestního zákoníku. Janovi soud uložil podmíněný trest odnětí svobody v délce trvání jedenácti měsíců.

Po druhém přiznaném pohlavním styku, bylo Kláře doporučeno navštěvovat psychologickou poradnu. Tuto psychologickou poradnu dívka navštívila s matkou pouze dvakrát a poté odmítala do poradny docházet.

O rok později obdržela policie další pohřešování Kláry, vyšetřovatelé začali pátrat na stejném místě, kde dívku při předchozím útěku našli. Kláru policie opět vypátrala na přehradě Nechranice, kde si dívka užívala se dvěma šestnáctiletými chlapci.

S chlapci bylo zahájeno vyšetřování a během výslechu oba uvedli, že dívka je starší patnácti let. Klára naopak při výslechu, kde nechyběl ani OSPOD uvedla, že chlapci s ní chtěli mít záměrně pohlavní styk, neboť je vzrušovalo souložit s nezletilou dívkou. Chlapci byli jako v předchozích případech obviněni z trestného činu pohlavního zneužití dle §187 odst. 1 Trestního zákoníku. Soud chlapcům uložil podmíněný trest odnětí svobody v délce trvání dvanácti měsíců.

Dílčí závěr:

Nezletilá Klára musela opět navštěvovat sezení a do domácnosti začala znovu docházet sociální pracovnice. Vztah Kláry a její matky byl na kamarádské rovině, dívka matku ani nevlastního otce nevnímala jako autoritu. O pohlavním styku před dovršením patnáctého roku hovořila, jako o věci, která by měla být obdivuhodná.

Klára se při sezeních doslova chlubila, že měla pohlavní styk se staršími chlapci a ti za tento akt musí nést následky. Ve škole Kláře stoupla pozornost, dívka dělala dobře, že se o ní mluví, ač to nebylo nic pěkného. Klára byla ráda, že je středem pozornosti zejména u chlapců.

Po dovršení patnáctého roku již Klára nebyla na policejní stanici, dokončila základní školu a v současné době nastoupila na střední školu.

6.8 Případová studie Zbyněk a Dan

Rodinná anamnéza:

Zbyňkovi bylo patnáct let, navštěvoval poslední ročník základní školy. Ve škole patřil k lepším žákům, prospěch chlapce byl lehce nadprůměrný. Chlapec žil v rodině s matkou, otcem a o dva roky mladším bratrem. Rodina žila v malém domě na okraji Loun. Chlapec navštěvoval mnoho kroužků, mezi jeho nejoblíbenější patřila keramika.

Dan vyrůstal v ekonomicky nestabilní rodině, matka pracovala na směny. Otec Dana byl nezaměstnaný. Dan měl ještě tři další sourozence, dva sourozenci byli nevlastní. Prospěch Dana byl podprůměrný, ve škole patřil k horším žákům. Chlapec měl často konflikty s pedagogy i ostatními spolužáky.

Sociální anamnéza:

Během zimy roku 2013 se začaly objevovat ve městě Louny na fasádách domů, paneláku, mostech, pietních místech podpisy D. S., součástí podpisu byl hákový kříž. Policie během následujících měsíců zjistila, kdo je znehodnocovatelem fasád. Chlapec ve věku patnácti let se přišel přiznat na policejní stanici, že se dopouští trestného činu poškozování cizí věci. Mladiství uvedl, že podpisy D. S. a hákový kříž sprejuje „banda“ tří chlapců. Zbyněk uvedl, že pachatelem je Dan, kterého zná ze školy. Zbyněk dále vypověděl, že on sám se trestné činnosti dopouštět nechtěl, ale shlédl se v oblíbených spolužácích a chtěl se „vetřít“ do jejich přízně. Na chlapce chtěl udělat dojem, tím, že bude sám ničit fasády budov a Dan ho vezme následně do party. Dan považoval Zbyňka za „outsidera“ a do party ho nevezl.

Po udání byl Dan a další dva jeho přátelé předvoláni k výslechu. Dan S. se k trestné činnosti přiznal, avšak nebylo zjištěno, že by byl členem či přívržencem hnutí podporujících potlačování lidských práv a svobod. Hákový kříž maloval pouze pro větší obdiv svých kamarádů. Poškození majetku bylo pro všechny tři chlapce jistým odreagováním, zaplňovali tím nudu. Když šli mladiství ničit pietní místo, pociťovali velké napětí, poničení pietního místa pro ně byl vrchol, co vše dokážou bez toho, aby je někdo chytil. Organizátorem všech akcí byl dotyčný Dan.

Škody, které chlapci napáchali, dosahovaly částky 450 000,-Kč. Všichni čtyři byli obviněni z trestného činu poškozování cizí věci dle §228 odst. 1 Trestního zákoníku. Dan byl dále obviněn z trestného činu založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle §403 odst. 1 Trestního zákoníku.

Dílčí závěr:

Okresní soud rozhodl o trestu odnětí svobody v délce trvání tří měsíců s podmíněným odkladem na dvanáct měsíců u spolupracujícího Zbyňka. K porušení podmínky a následné recidivě se chlapec již nevrátil a další jeho osud není znám.

Dan S. dostal trest odnětí svobody v délce trvání čtrnáct měsíců podmíněně na dvacet čtyři měsíců. Dan S. podmínku porušil drobnou krádeží a bylo s ním zahájeno další trestní stíhání. Přátelům Dana S. byl uložen trest odnětí svobody v délce trvání dvanácti měsíců podmíněně na dvacet měsíců.

Ničení fasád a další objektů je v současné době velmi oblíbené u mladistvých. Stále více přibývá pomalovaných míst, kde mladiství vyjadřují své názory. Některá města, aby nedocházelo k ničení majetku obyvatel, již uvolnila prostory a otevřené plochy, kde mladí lidé mohou na dané místo „sprejovat“.

7 VERIFIKACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Bakalářská práce na téma Kriminalita mládeže – její příčiny, důsledky a prevence jednoznačně prokazuje, že se všechny tři výzkumné otázky potvrzují. Ve většině případů je nepříznivá situace, která děti provází v začátku jejich života, pro tyto děti velmi náročná. Jedinci, kteří nemají pocit jistoty, bezpečí a lásky se uchylují k partám, které „holdují“ alkoholu, drogám a dopouští se trestné činnosti. Avšak nemusí být podmínkou, že se všichni jedinci ze stabilního rodinného prostředí nikdy nedopustí trestné činnosti, nebo nepříčichnou k návykovým látkám. Mladiství mající v rodinách vše, se přesto začnou „nudit“ a dopustí se trestné činnosti stejně, jako jedinci z prostředí nestabilního. Naopak někteří jedinci i navzdory své nepříznivé situaci vystudují střední i vyšší školy a mají normální rodinný život.

- 1. Výzkumná otázka:** Společným jmenovatelem u dětí, které se dopouští trestné činnosti, je nedostatečná funkce rodiny.

U devíti ze čtrnácti dětí se prokázalo, že rodina a rodinné prostředí hrají velkou roli při vývoji osobnosti dítě. Rodina, která neposkytuje jedinci základní biologické potřeby, ovlivňuje závažným způsobem zdravý vývoj dítěte. Rodina, která je z nějakého hlediska narušená (rozvod rodičů, odchod jednoho z rodičů, nezaměstnanost, alkohol v rodině...) ovlivňuje dítě po všech stránkách. Rodinné prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, je velice důležité i z hlediska citové vazby. Tuto citovou vazbu si dítě utváří k jednotlivým členům rodiny během celého svého života. Jedinec, který trpí nedostatkem takového citu, vyhledává pocit bezpečí a lásky zejména v pubescentním období například u party a starších kamarádů. Tato parta může zastínit vliv rodiny, školy, ekonomické zázemí, sociální původ a dosud nezralého člověka strhnout na okraj společnosti, kde pro zvýšení prestiže v očích těchto part páchá trestnou činnost.

- 2. Výzkumná otázka:** Trestné činnosti mladistvých pachatelů předcházejí různá opatření výchovného charakteru.

U sedmi ze čtrnácti sledovaných jedinců se jednoznačně potvrdilo, že jakékoliv výchovné metody se mívají účinkem. Přestože byla některým jedincům již na základních či speciálních školách ukládána upozornění výchovného charakteru (ředitelská důtka, třídní důtka, snížená známka z chování...), tato upozornění neměla pro tyto jedince požadovaný „odstrašující“ charakter. Většina mladistvých osob měla v prvopočátku konflikty s pedagogy, studenty, ale i výchovnými poradci na školách. Mladiství, kteří mívají výchovné problémy, nerespektují zejména autority pedagogů a školních poradců.

3. Výzkumná otázka: Společným znakem mladistvých, jež se dopouští trestné činnosti, může být nízká míra vzdělání.

Sedm ze čtrnácti jedinců nemá dostatečné vzdělání. Tito jedinci mají ukončenou pouze devítiletou školní docházku na základní nebo speciální škole. Mladiství, kteří nemají dostatečné vzdělání, vyhledávají možnosti využití času na ulicích a zapojují se do aktivit v partách. Nezletilí, kteří trpí mentální poruchou či nízkou mírou vzdělání jsou často využíváni přáteli. Starší kamarádi mohou mladšího mentálně narušeného jedince nutit k páchání trestné činnosti. Z této trestné činnosti mají zkušenější přátelé výhody, které plně využívají. Děti s mentální poruchou nebo nízkou mírou vzdělání vidí kamaráda jako „nejlepšího“ člověka a pro jeho blaho se dopustí téměř všeho.

ZÁVĚR

Kriminalita mládeže je pojem, o kterém si můžeme přečíst v periodikách, na internetu, sledovat její vývoj a průběh ve všech médiích každý den. Trestné činy mládeže zabírají část hlavních zpráv každé televizní stanice a ze strany společnosti jsou tyto zprávy pozorně sledovány, vnímány a posuzovány. V rámci pracovních kolektivů probíhají všemožné diskuze reagující na předkládaná zpravodajství. Informovanost společnosti je přímo úměrná invazi mediálních prostředků, které na moderního člověka současné společnosti působí.

Z historického vývoje kriminality mládeže víme, že tento palčivý problém řešila každá kultura a společenské zřízení. Právní normy současné společnosti prošly rovněž historickým vývojem a jsou postaveny na základě norem bývalého Rakouska-Uherska. Předcházející společenská zřízení ať Rakousko-Uhersko, tak první Československá republika, a taktéž Československá socialistická republika, se snažila problém řešit a přijímala zákony, zřizovala úřady, které se kriminalitou mládeže zabývaly. Již před necelými dvěma sty lety stát vůči mladistvým pachatelům přijímal opatření, která se jevila jako „měkčí“ v porovnání s dospělými pachateli.

Kriminalitu mládeže ovlivňuje velké množství faktorů, k jejichž základním kamenům patří rodina, rodinná výchova, škola, utváření právního vědomí a možnosti, které jsou ovlivněny geografickým umístěním, strukturou obyvatel a jejich tolerancí k trestné činnosti.

Rodina a rodinné prostředí hrají velkou roli při vývoji osobnosti dítě. Rodina, která je z nějakého hlediska narušená (rozvod rodičů, odchod jednoho z rodičů, nezaměstnanost, alkohol v rodině...) ovlivňuje dítě po všech stránkách. V narušené rodině dítě nezíská vzory, které by odpovídaly požadavkům společnosti z hlediska citu, morálních hodnot a právního vědomí, jenž by měly jedince směřovat k základním principům slušného chování, respektování nastavených pravidel a celkové sociální přizpůsobivosti v současné společnosti. **Tato práce jednoznačně dokazuje, že dítě vyrůstající v narušené rodině se mnohem častěji dopouští trestné činnosti, než dítě z plně fungující rodiny.**

Mnozí mladiství pachatelé již na základních školách měli výchovné problémy a škola je řešila v normách školního řádu sníženou známkou z chování, případně různými

důtkami a napomenutími. Právní systém v rámci prevence a výchovy prvotrestaným pachatelům ukládá alternativní tresty nebo podmíněná odsouzení. Výkon trestu odnětí svobody u mladistvých pachatelů je ukládán za zvláště závažné trestné činy nebo při opakovaně páchané trestné činnosti. **Výchovné tresty odsouzeným mají usnadnit návrat do společnosti a odradit je od dalšího páchání trestné činnosti, ale u velké většiny pachatelů se jedná pouze o odklad před výkonem trestu.**

Ve své práci dále upozorňuji na jedince, kteří nemají dostatečné vzdělání. Ukončili pouze povinnou devítiletou docházku a na další studia nenastoupili vůbec, případně z nich byli pro páchání trestné činnosti vyloučeni. Mladiství, kteří nemají dostatečné vzdělání, vyhledávají možnosti využití času na ulicích a zapojují se do aktivit v partách. **Jedinci, kteří trpí mentální poruchou nebo mají nízkou úroveň vzdělání, bývají staršími zkušenějšími kamarády často využíváni k páchání trestné činnosti. Jejich právní vědomí je velice nízké a přesvědčit je aby se konkrétní trestné činnosti dopustili je jednoduché. Tito pachatelé v mnoha případech pouze kopírují chování zkušenějších a snaží se jim zavděčit a zaujmout je.**

Závěrem lze pouze konstatovat, že veřejnoprávní i soukromé mediální prostředky věnují pouze malý prostor preventivním programům, které by měly za úkol kriminalitu mládeže snižovat případně jí předcházet a naopak směřují pouze k senzácím, jež kriminalita mládeže přenáší.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

CHMELÍK, J. *Drogová kriminalita*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra - obor personální práce a vzdělávání, 1999. ISBN neuvedeno

CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra - odbor personální práce a vzdělávání, 1998. ISBN neuvedeno

CHMELÍK, J. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-36-9

KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk–prostředí–výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 2005. ISBN 80-7179-813-4

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

MLČÁK, Z. *Základy psychopatologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-263-7.

NEŠPOR, K., DVOŘÁK, V. *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Armex, 1998. 108 s. ISBN 80-902283-9-9

NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 3. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Linde s.r.o., 2007. ISBN 978-80-86131-72-6.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 1. Vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-08-4.

NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. 1. vyd. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-85917-36-X.

PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J. *Česká mládež v perspektivě delikvence: (výsledky mezinárodního výzkumu ISR2)*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2007. ISBN 80-86284-68-9.

SOLNÁŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti podstatně přepracované vydání*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2004. ISBN 80-8619-974-6.

STEJSKAL, F. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže v České republice*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie české republiky, 1999. ISBN 80-7551-008-8

ŠÍMA, A., SUK, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 5. doplněné vyd. Praha: C.H. Beck, 2002. ISBN:80-7179-668-9.

ŠMEDRA, R. *Trestně právní úprava drogové problematiky*. Buletin Národní protidrogové centrály – mimořádné číslo, Praha: Národní protidrogová centrála Policie ČR, 2006.

ŠTABLOVÁ, R. a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. ISBN 80-7251-018-5.

TRUHLÁŘOVÁ, Z., SMUTEK, M., *Riziková mládež v současné společnosti: sborník příspěvků z konference s mezinárodní účastí konané pod záštitou projektu PHARE 2003 RLZ-opatření 2.1: Program podpory aktivit zaměřených na integraci sociálně znevýhodněných obyvatel*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. ISBN 80-7041-044-2.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. rozšířené a přepracované vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN: 978-80-246-2153-1.

ZAPLETAL, J. *Kriminologie. Díl II., Zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. ISBN 80-7251-003-7.

ZAPLETAL, J. a kol., *Prevence kriminality*. Praha: PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-200-5.

ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2.

ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M., *Kriminologie a prevence kriminality*. 1. Vyd. Praha: Armex Publishing, 2004. ISBN 80-86795-05-5.

Seznam použitých zákonů

Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. *In Sbírka zákonů Česká republika*. 2009, částka 11, s. 1-129.

Česko. Zákon č. 89 ze dne 1. ledna 2012 občanský zákoník. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 2014, s. 5-15

Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 2003, částka 79, s. 1-8.

Česko. Zákon č. 117 ze dne 1. září 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 1852, Dostupné z: <http://www.aspi.cz>

Česko. Zákon č. 59 ze dne 3. prosince 1868 chudinský zákon. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 1868, Dostupné z: <http://www.aspi.cz/>

Česko. Zákon č. 88 ze dne 17. února 1922 omezení podávání alkoholních nápojů. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 1922, Dostupné z: <http://www.aspi.cz/>

Česko. Zákon č. 69 ze dne 1. ledna 1953 o sociálně-právní ochraně mládeže. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 1953, Dostupné z: <http://www.aspi.cz/>

Česko. Zákon č. 129 ze dne 18. listopadu 1975 o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 1975, Dostupné z: <http://www.aspi.cz/>

Česko. Vyhláška MŠ ČSR č. 64 ze dne 19. května 1981 o školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy. *In Sbíрка zákonů Česká republika*. 1981, částka, Dostupné z: <http://www.aspi.cz/>

SEZNAM ZKRATEK

- DNA - Deoxyribonukleová kyselina
- MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí
- MV - Ministerstvo vnitra
- MS - Ministerstvo spravedlnosti
- MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- MZ - Ministerstvo zdravotnictví
- OSPOD - Orgán sociálně-právní ochrany dětí
- PMS - Probační a Mediační služba
- VUM - Výchovný ústav mládeže

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klasifikace prevence kriminality mládeže.....	32
--	----

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kateřina Aksamitová

Obor: Speciální pedagogika - Vychovatelství

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Kriminalita mládeže – její příčiny, důsledky a prevence

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 57

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 31

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: PaedDr. Jan Toman